

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Asistent pedagoga na prvním stupni základních škol

Diplomová práce

Studijní program: M7503 – Učitelství pro základní školy

Studijní obor: 7503T047 – Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Autor práce: **Marcela Kinská**

Vedoucí práce: Mgr. Oto Dymokurský

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Marcela Kinská**
Osobní číslo: **P13000823**
Studijní program: **M7503 Učitelství pro základní školy**
Studijní obor: **Učitelství pro 1. stupeň základní školy**
Název tématu: **Asistent pedagoga na prvním stupni základních škol**
Zadávací katedra: **Katedra primárního vzdělávání**

Z á s a d y   p r o   v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce je popsat očekávání prvostupňových učitelů, která mají vzhledem k pozici asistenta pedagoga, a očekávání prvostupňových asistentů pedagoga, která mají vzhledem ke své pozici.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- BAŘINOVÁ, Z., a kol., 2012. Spolupráce s asistentem pedagoga: metodika. Praha: Národní ústav pro vzdělávání. ISBN 978-80-87652-65-7.**
- HORÁČKOVÁ, I., 2015. Metodika práce asistenta pedagoga: spolupráce s učitelem. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4656-1.**
- KENDÍKOVÁ, J., 2016. Vademecum asistenta pedagoga. Praha: Pasparta. ISBN 978-80-88163-12-1.**
- MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, M., a kol., 2015. Standard práce asistenta pedagoga. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4722-3.**
- NĚMEC, Z., 2016. Společné přípravy a konzultace jako klíč k úspěšné spolupráci asistenta s učitelem. Praha: Nová škola. ISBN 978-80-905807-3-2.**
- NĚMEC, Z., ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ, K., HÁJKOVÁ, V., 2014. Asistent pedagoga v inkluzivní škole. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-712-0.**
- PETRÁŠ, P., JARMAROVÁ, J., LAUERMANN, M., 2015. Metodika práce asistenta pedagoga: komunikace s dalšími účastníky inkluzivního vzdělávání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4711-7.**
- TEPLÁ, M., 2015. Asistent pedagoga: jak efektivně zavést pozici asistenta pedagoga ve školách. Praha: Verlag Dashöfer. ISBN 978-80-87963-15-9.**

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Oto Dymokurský

Katedra pedagogiky a psychologie

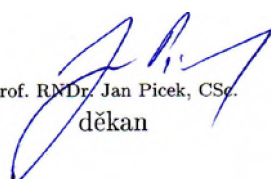
Datum zadání diplomové práce:

11. listopadu 2016

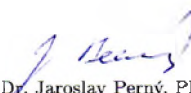
Termín odevzdání diplomové práce:

30. dubna 2018

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PaedDr. Jaroslav Perný, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 1. prosince 2016

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu diplomové práce, Mgr. Otovi Dymokurskému, za odborné a metodické vedení mé práce, za cenné rady a za trpělivost.

Zároveň děkuji MZŠ Dymokury a především kolegyním z 1. stupně za pomoc a trpělivost při rozhovorech, které posloužily mému výzkumnému šetření.

V neposlední řadě patří poděkování rodině a přátelům za pochopení, pomoc, podporu a trpělivost.

Anotace

Tématem diplomové práce je asistent pedagoga na prvním stupni základních škol. Diplomová práce se zabývá otázkou pohledu asistenta pedagoga na svoji práci, na vzájemný vztah s učitelem, pohledem učitele na asistenta pedagoga ve třídě a také na podmínky pro jeho práci. Výzkumné šetření bylo realizováno pomocí polostrukturovaných rozhovorů na 1. stupni vybrané základní školy. Oslovené učitelky vnímají asistentky pedagoga jako pomoc učiteli v jeho práci se třídou a dopomoc žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Oslovené asistentky pedagoga vnímají svoji profesi především jako pomoc žákům, kteří ji potřebují (např. s přečtením textu, s pochopením zadání, při zklidnění). Ve vzájemném vztahu vnímají obě strany jako důležitou komunikaci, možnost spolehnout se jeden na druhého a vzájemnou důvěru.

Klíčová slova

asistent pedagoga, učitel, první stupeň základní školy

Annotation

The topic of the diploma thesis is teacher's assistant at the first stage of elementary schools. The diploma thesis deals with the question of the teacher's assistant's view of his/her work, the relationship with the teacher, the teacher's view of the teacher's assistant in the class and the conditions for his/her work. The research was realized through semi-structured interviews at the first stage of the selected elementary school. Referred teachers perceive the teacher's assistants as the support to their work with class and the help to pupils with special educational needs. Referred teacher's assistants perceive their profession primarily as help to pupils who need it (such as reading text, understanding the assignment, calming). Both sides see the communication, the ability to rely on each other and mutual trust as important parts for their cooperation.

Key words

teacher's assistant, teacher, first stage of elementary school

Obsah

Úvod	9
1 Asistent pedagoga.....	10
1.1 Kvalifikace asistenta pedagoga.....	10
1.2 Role ŠPZ při zřizování pozice asistenta pedagoga ve škole	12
1.3 Financování asistenta pedagoga.....	14
1.4 Zřízení pozice asistenta pedagoga školou a jeho metodická podpora	16
1.5 Etika v práci asistenta pedagoga	19
1.6 Role a činnosti asistenta pedagoga ve škole	21
1.7 Bariéry a rizika v práci asistenta pedagoga.....	29
2 Učitel	32
3 Výzkumné šetření	39
3.1 Cíl výzkumného šetření	39
3.2 Vzorek výzkumného šetření.....	39
3.3 Metoda výzkumného šetření a sběr dat.....	40
3.4 Výsledky výzkumného šetření	44
4 Diskuse	54
Závěr	57
Seznam použitých zdrojů.....	58
Seznam příloh	60

Seznam symbolů a zkratek

§	paragraf
%	procento
al.	jiní
apod.	a podobně
AS1	respondent asistentka pedagoga 1
AS2	respondent asistentka pedagoga 2
AS3	respondent asistentka pedagoga 3
BOZP	bezpečnost a ochrana zdraví při práci
č.	číslo
EU	Evropská unie
kol.	kolektiv
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MZŠ	Masarykova základní škola
např.	například
odst.	odstavec
písm.	písmeno
prof.	profesor
s.	strana
Sb.	Sbírka zákonů
ŠPZ	školská poradenská zařízení
tj.	to je
U1	respondent učitelka 1
U2	respondent učitelka 2
U3	respondent učitelka 3
U4	respondent učitelka 4
vid.	viděno
WC	toaleta, záchod

Úvod

Asistenta pedagoga jako téma pro svou diplomovou práci jsem si vybrala proto, že v dnešní době se jedná o velmi aktuální problematiku. Mnozí z nás si pod tímto pojmem představují něco zcela jiného, než jaká je skutečnost, a proto se i leckdy bojí využít asistenta pedagoga ve výuce jako zprostředkovatele pomoci, která se jim nabízí. Já sama jsem měla tu možnost pracovat se třemi různými asistentkami pedagoga. Jejich práce se velmi lišila, ač zastávaly všechny tři stejnou pozici – asistent pedagoga.

Má první zkušenost s asistentem pedagoga nebyla vůbec dobrá. Paní měla kurz pro asistenty pedagoga a středoškolské vzdělání. Z mého pohledu byla dost chladná k dětem, s nimiž sama nekomunikovala. Seděla v lavici a čekala na výzvu od učitele. Druhá asistentka pedagoga měla vystudovanou vysokoškolskou speciální pedagogiku. Děti ji měly rády, protože si s nimi dokázala o přestávce povídat a pomáhala jim. Podílela se na přípravě pomůcek a sama některé vymýšlela. Byla součástí týmu. Nyní mám přidělenou asistentku pedagoga, která je optimistická, kreativní a většinou pracuje s úsměvem. Ráda pomůže dětem, které potřebují pomoci. Tato rozličná zkušenost mě vedla k tomu, abych se zabývala zkušeností jiných učitelek s asistentem pedagoga a zároveň zkušeností asistentů pedagoga s učitelkami.

Cílem diplomové práce je popsat očekávání prvostupňových učitelů, která mají vzhledem k pozici asistenta pedagoga, a očekávání prvostupňových asistentů pedagoga, která mají vzhledem ke své pozici.

Diplomová práce je rozdělena do několika kapitol. První kapitola se zabývá asistentem pedagoga. Zaměřuje se na jeho kvalifikaci, podmínky a proces zřízení jeho pozice ve škole, finanční ohodnocení asistenta pedagoga, etické aspekty v jeho práci, metodické činnosti a rizika při jejich vykonávání. Druhá kapitola se zabývá učitelem, a to z pohledu jeho zodpovědnosti za výchovně-vzdělávací proces a jeho spolupráce s asistentem pedagoga ve výuce i mimo ni. Třetí kapitola popisuje realizované výzkumné šetření a je následovaná diskutováním zjištěných výsledků.

1 Asistent pedagoga

Školství v České republice v posledních letech zaznamenalo mnoho změn. Jednou z nich je i proměna pozice a činností asistenta pedagoga ve výchovně-vzdělávacím procesu. Asistent pedagoga se stal podpůrným opatřením určeným pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a má vést k efektivnějšímu průběhu vzdělávání těchto žáků.

„Asistent pedagoga je pedagogickým pracovníkem, jehož prostřednictvím dochází k naplňování podpůrných opatření ve vzdělávání u (...) žáků (...) se speciálními vzdělávacími potřebami. Hlavním cílem jeho působení je podpora práce pedagoga při práci se žáky, kteří vyžadují zvýšenou míru podpory ve vzdělávání. Působení asistenta pedagoga je jedním z nástrojů inkluzivního modelu vzdělávání.“
(MŠMT 2015, s. 1)

Funkce asistenta pedagoga je legislativně zakotvena ve školském zákonu (zákon č. 561/2004 Sb.), v zákonu definujícím požadavky na pedagogické pracovníky (zákon č. 563/2004 Sb.) a v prováděcí vyhlášce ke vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných (vyhláška č. 27/2016 Sb.).

1.1 Kvalifikace asistenta pedagoga

Zákonem o pedagogických pracovnících jsou stanoveny předpoklady pro výkon pozice asistenta pedagoga. Mezi obecné předpoklady, které musejí splňovat všichni pedagogičtí pracovníci, patří plná způsobilost k právním úkonům, odborná kvalifikace pro vykonávanou přímou pedagogickou činnost, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a znalost českého jazyka. (§3 zákona č. 563/2004 Sb.)

K odborné kvalifikaci asistenta pedagoga říká zákon následující (§20 zákona č. 563/2004 Sb.):

„(1) Asistent pedagoga, který vykonává přímou pedagogickou činnost ve třídě, ve které se vzdělávají (...) žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, nebo ve škole zajišťující vzdělávání (...) žáků formou individuální integrace, získává odbornou kvalifikaci:

- a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd,*

- b) *vysokoškolským vzděláním získaným studiem jiného akreditovaného studijního programu než podle písmene a) a*
  - 1. *vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku,*
  - 2. *studiem pedagogiky, nebo*
  - 3. *absolvováním vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga uskutečňovaného vysokou školou nebo zařízením pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (dále jen „studium pro asistenty pedagoga“),*
- c) *vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením,*
- d) *vyšším odborným vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného vzdělávacího programu než podle písmene c) a*
  - 1. *vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku,*
  - 2. *studiem pedagogiky, nebo*
  - 3. *studiem pro asistenty pedagoga,*
- e) *středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením, nebo*
- f) *středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením jiného vzdělávacího programu středního vzdělávání než podle písmene e) a*
  - 1. *vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku,*
  - 2. *studiem pedagogiky, nebo*
  - 3. *studiem pro asistenty pedagoga.*

(2) Asistent pedagoga, který vykonává přímou pedagogickou činnost spočívající v pomocných výchovných pracích ve škole, ve školském zařízení pro zájmové vzdělávání, ve školském výchovném a ubytovacím zařízení, ve školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, nebo ve školském zařízení pro preventivně výchovnou péči, získává odbornou kvalifikaci

- a) *vzděláním podle odstavce 1,*

- b) *středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a studiem pedagogiky,*
- c) *středním vzděláním získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu asistentů pedagoga,*
- d) *středním vzděláním získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a*
  - 1. *studiem pedagogiky, nebo*
  - 2. *studiem pro asistenty pedagoga, nebo*
- e) *základním vzděláním a studiem pro asistenty pedagoga.“*

1.2 Role ŠPZ při zřizování pozice asistenta pedagoga ve škole

„Podkladem ke zřízení funkce asistenta pedagoga je v souladu s §16 odst. 2 písm. g) školského zákona u (...) žáků (...) s potřebou podpůrných opatření ve vzdělávání nezbytné vyjádření školského poradenského zařízení zapsaného v rejstříku škol a školských zařízení (pedagogicko-psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum).“ (MŠMT 2015, s. 1)

Školské poradenské zařízení na základě žádosti zákonného zástupce žáka a jeho informovaného souhlasu vychází při posuzování doporučení asistenta pedagoga žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami z (§11 vyhlášky č. 27/2016 Sb.):

- a) *„charakteru obtíží žáka, které mají dopad na jeho vzdělávání,*
- b) *speciálně-pedagogické, případně psychologické, diagnostiky za účelem posouzení speciálních vzdělávacích potřeb žáka,*
- c) *informací o dosavadním průběhu vzdělávání žáka ve škole, zejména údajů uvedených ve školní matrice,*
- d) *plánu pedagogické podpory,*
- e) *údajů o dosavadní spolupráci žáka se školským poradenským zařízením,*
- f) *informací poskytnutých žákem nebo zákonným zástupcem žáka,*
- g) *podmínek školy, ve které se žák vzdělává nebo se bude vzdělávat, a*
- h) *posouzení zdravotního stavu poskytovatelem zdravotních služeb nebo posouzení podstatných skutečností ke stanovení podpůrných opatření jiným odborníkem, je-li to třeba.“*

Metodické doporučení ke zřízení funkce asistenta pedagoga (MŠMT 2015, s. 5) pak některé body uvedené v §11 vyhlášky č. 27/2016 Sb. upřesňuje. Diagnostika v zařízení zahrnuje komplexní psychologické a speciálně pedagogické vyšetření (nepostačuje jen jedno z nich) a posouzení širších podmínek a okolností ovlivňujících vzdělávání žáka (např. náročnost pedagogického procesu ve třídě). Zjištění těchto okolností probíhá nejen na základě dotazníku vyplněného školou, ale i provedením šetření přímo v prostředí školy (metodická návštěva). *„Šetření ve škole by mělo obsahovat pozorování žáka ve třídě při vyučování i během přestávky, zjištění pohledu učitele na úroveň specifik žáka a podmínek pro možnosti úprav jeho vzdělávání, hodnotí se náročnost úprav průběhu vzdělávání žáka, metody práce, formy podpory, organizace průběhu výuky, hodnocení žáka, potřeba pomůcek a dalších forem podpory.“* Pokud šetření ve škole není možné z vážných důvodů provést, může být nahrazeno osobní nebo telefonickou konzultací.

„Pokud již ve třídě asistent pedagoga působí, vyhodnotí pracovník ŠPZ efektivitu a přínos pedagogické asistence pro řízení pedagogického procesu ve třídě, vhodnost přístupu asistenta pedagoga ke všem žákům ve třídě, k danému žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami a rozsah poskytované podpory. Zhodnotí rovněž kvalitu komunikace mezi pedagogem a asistentem pedagoga, vyhodnotí vzájemnou spolupráci i s rodiči žáka.“ (MŠMT 2015, s. 6)

Výstupem posouzení školského poradenského zařízení je *zpráva* obsahující závěry vyšetření, která je určena především zákonným zástupcům žáka, a *doporučení* obsahující podpurná opatření, které je určeno všem těm, jež se podílejí na výchově a vzdělávání dítěte mimo rodinu. (§13 vyhlášky č. 27/2016 Sb.) Při doporučení asistenta pedagoga jako podpurného opatření vydává školské poradenské zařízení ještě *Vyjádření ŠPZ ke zřízení funkce asistenta pedagoga*. (MŠMT 2015, s. 6)

Nad rámec podpurných opatření upravuje §18 vyhlášky č. 27/2016 Sb. *„možnost získání asistenta pedagoga pro třídu, pokud se ve třídě vzdělává více než 5 žáků s podpurnými opatřeními 2. – 5. stupně“*. V takovém případě *„může ředitel školy požádat prostřednictvím rozvojového programu o asistenta pedagoga (...) Do počtu žáků se nezapočítávají ti, kteří mohou mít asistenta pedagoga z důvodů svých speciálních vzdělávacích potřeb“*. (MŠMT 2015, s. 1) *„Pokud asistent pedagoga není přiznán jako podpurné opatření,“* ale je zřízen podle §18 vyhlášky č. 27/2016 Sb., pak

ředitel školy „žádá o tuto formu podpory bez vyjádření školského poradenského zařízení“. (MŠMT 2015, s. 5)

1.3 Financování asistenta pedagoga

„V doporučení ke vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami uvede školské poradenské zařízení u tohoto podpůrného opatření kód normované finanční náročnosti, který se odvíjí od velikosti úvazku a předpokládaného mzdového ohodnocení.“ (MŠMT 2015, s. 5) Ve vyjádření školské poradenské zařízení „specifikuje potřebu zřízení funkce asistenta pedagoga“ a „konkrétní činnosti, které by měl asistent pedagoga u daného žáka vykonávat“. (MŠMT 2015, s. 6) To znamená, že podle typu a závažnosti speciálních vzdělávacích potřeb žáka a z toho vyplývající náročnosti jeho vzdělávání školské poradenské zařízení doporučuje rozsah pracovního úvazku asistenta pedagoga a podle doporučených činností i jeho zařazení do platové třídy.

Asistent pedagoga může být jako podpůrné opatření 3. stupně žákovi doporučen jen v určitém rozsahu podpory týdně (vyhláška č. 27/2016 Sb.):

- a) 9 hodin přímé práce,
- b) 14 hodin přímé práce,
- c) 18 hodin přímé práce,
- d) 23 hodin přímé práce,
- e) 27 hodin přímé práce.

Ve 4. stupni podpory může být asistent pedagoga doporučen v tomto rozsahu podpory týdně (vyhláška č. 27/2016 Sb.):

- a) 32 hodin přímé práce,
- b) 36 hodin přímé práce.

V 5. stupni podpory může být asistent pedagoga doporučen jen v rozsahu 36 hodin přímé práce týdně. (vyhláška č. 27/2016 Sb.)

Poměr přímé a nepřímé pedagogické činnosti ve 3., 4. a 5. stupni podpory se v rámci normované finanční náročnosti vypočítává poměrem 9:1. Na každých 9 hodin přímé práce s žákem tedy připadá 1 hodina nepřímé práce asistenta pedagoga.

Podle nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě, může být asistent pedagoga podle doporučených činností zařazen do těchto platových tříd:

- 4. platová třída: *„přímá pedagogická činnost spočívající v pomocných výchovných pracích zaměřených na zkvalitnění společenského chování (...) žáků (...) a na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků,“*
- 5. platová třída: *„provádění rutinních prací při výchově (...) žáků (...), upevňování jejich společenského chování, pracovních, hygienických a jiných návyků, péče a pomoc při pohybové aktivizaci (...) žáků,“*
- 6. platová třída: *„výchovné práce zaměřené na zkvalitnění společenského chování (...) žáků (...) a na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků,“*
- 7. platová třída: *„výklad textu, popřípadě učební látky a individuální práce s (...) žáky (...) podle stanovených vzdělávacích programů a pokynů,“*
- 8. platová třída: *„vzdělávací a výchovná činnost podle přesně stanovených postupů a pokynů učitele nebo vychovatele zaměřená na speciální vzdělávání, individuální vzdělávání nebo specifické výchovné potřeby (...) žáka nebo (...) skupiny (...) žáků,“*
- 9. platová třída: *„samostatná vzdělávací a výchovná činnost při vyučování zaměřená na speciální vzdělávací potřeby (...) žáka (...) podle rámcových pokynů učitele nebo speciálního pedagoga, (...) samostatná vzdělávací, výchovná nebo speciálněpedagogická činnost vykonávaná v souladu se stanoveným individuálním vzdělávacím plánem (...) žáka (...) podle rámcových pokynů speciálního pedagoga školského poradenského zařízení a v souladu s pokyny učitele.“*

Financování asistenta pedagoga se odvíjí od toho, zda byl zřízen jako podpůrné opatření žákovi na základě doporučení školského poradenského zařízení, nebo zda byl zřízen nad rámec podpůrných opatření podle §18 vyhlášky č. 27/2016 Sb. V prvním

případě je asistent pedagoga financován ze státního rozpočtu prostřednictvím krajských úřadů. V druhém případě může škola získat finanční prostředky na sdíleného asistenta pedagoga „z ministerstvem vyhlášených rozvojových a dotačních programů nebo i z programů financovaných z fondů EU“. (MŠMT 2015, s. 5)

1.4 Zřízení pozice asistenta pedagoga školou a jeho metodická podpora

V případě, že je žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami doporučen asistent pedagoga jako podpůrné opatření, případně je shledána potřeba pro sdíleného asistenta pedagoga pro konkrétní třídu, je další postup zodpovědností ředitele školy. Ten svolává pracovní schůzku vybraných pedagogických pracovníků školy (třídního učitele, zástupce školního poradenského pracoviště, školního koordinátora péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a podle potřeby další pracovníky školy) a zástupce školského poradenského zařízení. „Cílem jednání je posouzení možnosti a zpracování návrhu konkrétního obsahu pedagogicko-organizačního zajištění podpůrného opatření v podobě funkce asistenta pedagoga v rámci školy/třídy.“ (MŠMT 2015, s. 7)

Následně ředitel školy vypracuje žádost o zřízení funkce asistenta pedagoga, kterou opírá o doporučení školského poradenského zařízení. Kompletní žádost zašle „příslušnému odboru školství místně příslušného krajského úřadu, který stanovuje konkrétní termíny přijímání a vyřizování uvedených žádostí vzhledem k nadcházejícímu školnímu roku.“ Krajský úřad buď vydá, nebo nevydá souhlas se zřízením funkce asistenta pedagoga. „V případě kladného vyřízení žádosti je možné přijmout dalšího pedagogického pracovníka školy (asistenta pedagoga) do pracovního poměru. Ředitel školy projedná s příslušným orgánem státní správy související finanční záležitosti.“ (MŠMT 2015, s. 8)

V dalším kroku ředitel školy uzavře „pracovní smlouvu s asistentem pedagoga a stanoví náplň práce asistenta pedagoga pro daný školní rok.“ Současně je stanoven rozsah přímé a nepřímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga, který zohledňuje náročnost práce asistenta pedagoga ve třídě a náročnost přípravy na přímou pedagogickou činnost. (MŠMT 2015, s. 8)

Poté, co je asistent pedagoga přijat do pracovního poměru, jej ředitel školy seznámí „s prostředím školy, příslušnými právními i interními předpisy, především školním řádem a náležitostmi BOZP,“ školním vzdělávacím programem a s úlohou

školního poradenského pracoviště ve škole. Písemnou formou ředitel školy „*stanoví kompetence asistenta pedagoga ve vztahu k třídnímu učiteli a ostatním učitelům, případně dalším pracovníkům souběžně působícím v dané třídě.*“ Asistent pedagoga je představen členům školního poradenského pracoviště, se kterými bude konzultovat své postupy práce s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami, a učiteli, se kterým bude ve třídě spolupracovat. Před samotným vstupem asistenta pedagoga do třídy, kde bude pracovat, jej ředitel školy nebo jím pověřená osoba seznámí s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami a jeho zákonnými zástupci. Asistent pedagoga by měl mít možnost důkladně prostudovat osobní dokumentaci žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, se kterým bude pracovat. Jedná se především o individuální vzdělávací plán žáka, individuální výchovný plán žáka, doporučení školského poradenského zařízení a výstupy případné další komunikace o žákovi. (MŠMT 2015, s. 8, 11)

Povinností ředitele je zajistit asistentovi pedagoga metodické vedení. Většinou se jedná o jím pověřeného učitele, který se podílí na výuce ve třídě, v níž asistent pedagoga působí. „*Metodickým vedením asistenta pedagoga může pověřit i školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga, je-li tato funkce na škole zřízena. Ředitel školy průběžně kontroluje zajištění metodického vedení asistenta pedagoga.*“ (MŠMT 2015, s. 8)

Horáčková (2015, s. 26-28) uvádí několik užitečných rad, které napomáhají metodickému vedení nového asistenta pedagoga učitelem a školou:

- pozitivní postoj učitele a asistenta pedagoga k inkluzi a integraci,
- učitel nevidí asistenta pedagoga jako vetřelce, ale jako pomocníka,
- jasné vymezení a komunikování role asistenta pedagoga ve třídě (není osobním asistentem žáka, ani sekretářem učitele),
- vyhrazený pravidelný čas na konzultace a společnou přípravu,
- přizvání asistenta pedagoga k účasti na pedagogických poradách,
- udržování profesionálního a partnerského vztahu,
- učitel by měl správně zviditelňovat práci asistenta pedagoga.

Metodická podpora ze strany učitele „*spočívá zejména ve stanovení způsobů práce a úkolů, které bude asistent pedagoga v průběhu vzdělávacího procesu ve*

prospěch žáků ve třídě vykonávat k podpoře inkluzivního klimatu třídy. Učitel nastavuje funkční komunikaci a spolupráci s asistentem pedagoga v průběhu vzdělávacího procesu. Nastavuje rovněž formy a obsah spolupráce s rodiči. Dále koordinuje průběh vzdělávacího procesu ve třídě a dalších souvisejících aktivitách, usměrňuje činnost asistenta pedagoga k efektivnímu uplatňování opatření individuálního vzdělávacího plánu žáka, vede asistenta pedagoga při výběru vhodných pedagogických postupů a metod, nástrojů a pomůcek.“ (MŠMT 2015, s. 10-11)

„Školní poradenské pracoviště poskytuje asistentovi pedagoga metodické vedení ve vztahu ke speciálním vzdělávacím potřebám žáka. Školní speciální pedagog nebo psycholog poskytuje metodickou podporu, spočívající zejména v porozumění speciálním vzdělávacím potřebám žáka, volbě a uplatňování vhodných pedagogických postupů a metod, které podporují efektivitu vzdělávání, samostatnost.“ (MŠMT 2015, s. 11)

Součástí metodické podpory asistenta pedagoga je i poskytnutí studijního volna ředitelem školy za účelem jeho účasti na kurzech dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. (MŠMT 2015, s. 10)

Petráš, Jarmarová a Lauermann (2015, s. 47-48) doporučují začínajícímu asistentovi pedagoga po nástupu do nové školy, ve které má pracovat, aby se připravil na problémy, které bude muset ze své pozice řešit. V praxi se ukazuje, že problémů se ve škole nakonec objeví víc, než asistent pedagoga předpokládá. Proto je dobré, aby si s podporou pedagogických pracovníků školy udělal plán, který stanoví priority, podle kterých budou možné problémy do předem určeného data vyřešeny. Jedině tak se může asistent pedagoga řádně připravit na problémové situace.

Pedagogičtí pracovníci školy mohou asistentovi pedagoga dále pomoci v tom, aby se nepřetěžoval v důsledku přeceňování svých schopností nebo práce pod velkým tlakem. To by mohlo vést k frustraci či brzkému syndromu vyhoření. Proto je třeba si vše řádně naplánovat a neplýtvat zbytečně svojí energií. (Petráš, Jarmarová, Lauermann 2015, s. 48)

1.5 Etika v práci asistenta pedagoga

Kendíková (2016, s. 19-21) pro etickou realizaci povolání asistentům pedagoga doporučuje následující:

- vytvořit si pozitivní vztah se žáky,
- být trpělivý,
- umět vhodně a včas komunikovat se zákonnými zástupci žáka,
- zachovat co možná největší objektivnost v komunikaci (důraz na informace),
- rozumět způsobu komunikace mezi žáky a vyučujícím,
- problémy komunikovat s pracovníky školy,
- využívat odbornou podporu,
- doplňovat si vzdělání.

Protože je asistent pedagoga pedagogickým pracovníkem, měl by se řídit obecnými etickými pravidly (Bařínková et al. 2016, s. 68):

- respektování *„jedinečnosti každého žáka bez ohledu na jeho původ, etnickou příslušnost, rasu, či barvu pleti, mateřský jazyk, věk, zdravotní stav, náboženské a politické přesvědčení, a bez ohledu na to, jak se podílí nebo bude podílet na životě celé společnosti,“*
- jednání v souladu se zájmy žáků, učitelů, zákonných zástupců, institucí, společnosti a profese,
- podpora žáka v jeho seberealizaci (při respektování stejného práva ostatních žáků),
- poskytování služeb na nejvyšší odborné úrovni,
- naplňování lidského a společenského smyslu *„profese asistenta pedagoga především ustavičnou prací na sobě, rozvíjením své osobnosti a odborné erudice“*.

Ve vztahu ke klientovi by měl asistent pedagoga (Bařínková et al. 2016, s. 70):

- obhajovat v demokratickém duchu svobodu ke vzdělávání, právo a stejnou šanci žáků na vzdělávání,
- chránit práva žáků, důstojnost žáků a vést je k odpovědnosti,

- pomáhat všem svěřeným žákům bez diskriminace a v souladu s náplní své práce,
- být nestranným člověkem,
- respektovat a chránit soukromí žáků.

Asistent pedagoga by neměl podávat žádné informace nezúčastněným osobám, protože je vázán dodržováním mlčenlivosti o informacích, které získal. Při zjištění nespravedlnosti by měl přispět k odstranění jejich důsledků jak u kolegů, tak i u sebe. Sám by měl pracovat tak, aby nevznikaly zbytečné problémy. Asistent pedagoga by měl být v rovnováze mezi povinnostmi a odpovědností žáka na jedné straně a právem na svobodu na straně druhé. Žák by měl být ve výchovně vzdělávacím procesu brán jako partner. (Bařinková et al. 2016, s. 70)

Ve vztahu ke škole by měl asistent pedagoga (Bařinková et al. 2016, s. 71):

- dbát pracovních povinností, které mu vyplývají z pracovní smlouvy,
- respektovat vedení školy a kolegy,
- znát cíl a princip fungování školy a institucí, které souvisejí se vzdělávacím procesem.

Ve vztahu k pracovníkům školy by měl asistent pedagoga (Bařinková et al. 2016, s. 71):

- respektovat ty, kteří s ním úzce spolupracují a jsou bráni jako jeden tým, brát týmovou práci jako přirozený proces,
- respektovat zkušenost, znalost svých spolupracovníků,
- pracovat společně a společně zvyšovat úroveň a kvalitu práce,
- v případě neshod mezi kolegy vyjádřit své připomínky vhodným způsobem na vhodném místě,
- dodržovat mlčenlivost a nevynášet citlivé informace.

Ve vztahu ke svému povolání by měl asistent pedagoga (Bařinková et al. 2016, s. 72):

- dbát na zvyšování své kvalifikace, uplatňovat nové přístupy a metody,
- dbát na udržení celkové úrovně odpovídající současnému stavu pedagogické vědy,
- mít přehled o odborném vývoji ve vzdělávání,
- znát doporučení, pokyny, vyhlášky a zákony vztahující se k výkonu jeho povolání.

Ve vztahu ke společnosti by měl asistent pedagoga přispívat ke zlepšení kvality života žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Měl by respektovat zvláštnosti prostředí, ze kterého žáci pocházejí, umět pracovat v multikulturním prostředí a citlivě vnímat rozdíly mezi žáky. (Bařinková et al. 2016, s. 72)

1.6 Role a činnosti asistenta pedagoga ve škole

„Asistent pedagoga pracuje s žákem s potřebou podpory a dalšími žáky dle potřeb a instrukcí učitele“ a „v kontextu doporučení ŠPZ. Asistent pedagoga pomáhá“ učitelé „při organizaci a realizaci vzdělávání, poskytuje mu podporu v rozsahu podpůrného opatření nebo podle § 18 odst. 1 vyhlášky č. 27/2016 Sb., podporuje samostatnost a aktivní zapojení žáka do všech činností uskutečňovaných ve škole v rámci vzdělávání, včetně poskytování školských služeb.“ (MŠMT 2015, s. 9) „V průběhu přestávek může asistent pedagoga poskytovat nezbytnou pomoc žákovi s potřebou podpory asistenta pedagoga při regulaci chování, orientaci, sebeobsluze a pohybu, pokud to charakter indikovaných speciálních vzdělávacích potřeb tohoto žáka vyžaduje.“ (MŠMT 2015, s. 10) „Od 4. stupně podpůrných opatření může asistent pedagoga působit jako zprostředkovatel komunikace mezi rodinou a školou.“ (MŠMT 2015, s. 10)

„Asistent pedagoga je součástí pedagogického sboru školy. Zúčastňuje se jednání týmu pedagogických pracovníků školy, která se týkají plánování vzdělávacího procesu ve třídě, ve které asistent pedagoga působí, ale i pravidelných jednání pracovníků školy svolávaných ředitelem školy, včetně setkání s rodiči žáků.“ (MŠMT 2015, s. 10)

Asistent pedagoga by měl disponovat určitými osobními a sociálními předpoklady (Habr, Hájková, Vaníčková 2015, s. 43-44; Kendíková 2016, s. 6):

- trpělivost,
- komunikativnost,
- ochota pomáhat,
- ochota spolupracovat,
- rozhodnost,
- spolehlivost,
- vstřícnost,
- samostatnost,
- zodpovědnost,
- ochota vzdělávat se,
- kreativita,
- důslednost,
- vytrvalost,
- pečlivost,
- empatie,
- duševní a fyzická vyrovnanost a odolnost,
- svědomitost,
- schopnost organizovat a plánovat.

Mezi hlavní činnosti asistenta pedagoga patří (§5 vyhlášky č. 27/2016 Sb.):

- a) „pomoc při výchovné a vzdělávací činnosti a pomoc při komunikaci se žáky, zákonnými zástupci žáků a s komunitou, ze které žák pochází,*
- b) pomoc žákům v adaptaci na školní prostředí,*
- c) pomoc žákům při výuce a při přípravě na výuku; žák je přitom veden k nejvyšší možné míře samostatnosti,*
- d) nezbytná pomoc žákům při sebeobsluze a pohybu během vyučování a při akcích pořádaných školou mimo místo, kde škola v souladu se zápisem do školského rejstříku uskutečňuje vzdělávání nebo školské služby,“*

e) další činnosti uvedené v katalogu prací ve veřejných službách a správě (nařízení vlády č. 222/2010 Sb.) v závislosti na platové třídě, do které je ten který asistent pedagoga zařazen (viz výše).

Kendíková (2016, s. 15-16) činnosti asistenta pedagoga uvedené v §5 vyhlášky č. 27/2016 Sb. dále rozvádí. K písmenu a) píše, že asistent pedagoga:

- pomáhá otevřeně řešit problémy (např. žáků mezi sebou, mezi žákem a zákonným zástupcem),
- podílí se na dodržování pravidel mezi žáky,
- je v pravidelném kontaktu s žáky, pracovníky školy a zákonnými zástupci žáků,
- používá adekvátní formy a způsoby komunikace v kontaktu s žáky, pracovníky školy a zákonnými zástupci žáků,
- v komunikaci s žáky, pracovníky školy a zákonnými zástupci žáků poskytuje pravdivé informace,
- urychluje šíření potřebných informací mezi žáky, pracovníky školy a zákonnými zástupci žáků

Klíčem k úspěchu ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je komunikace všech aktérů. Na 1. stupni základní školy u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se jeví komunikace mezi rodiči dítěte, učitelem a asistentem pedagoga jako nejdůležitější. Je zde možnost se setkávat pomocí konzultací nebo v rámci třídních schůzek. Vždy záleží na vzájemné domluvě mezi aktéry. (Kendíková 2016, s. 102)

Doporučení pro dobrou komunikaci a navázání kladného komunikačního vztahu asistenta pedagoga s žákem uvádějí Petráš, Jarmarová a Lauermann (2015, s. 16-17):

- *„Nespěchejte, nebuďte netrpěliví, když komunikace vážne. (...) Mějte na paměti, že úspěch komunikace závisí především na vybudování důvěry a bezpečné atmosféry.“*
- Po navázání komunikace s žákem jej zpočátku nechte spontánně mluvit, *„snažte se spíše aktivně naslouchat, udržujte přirozený zrakový kontakt, dejte mu najevo*

svůj zájem a ochotu komunikovat, třeba přikyvováním hlavy, úsměvem, vstřícnými gesty.“

- Využívejte řeč těla – mimiku, gestiku, haptiku, posturiku nebo proxemiku.
- *„Komunikujte tváří v tvář.“*
- Využívejte prozodické (modulační) faktory řeči – intonaci, rytmus, dynamiku, důrazy, významové pauzy.
- *„Nepoužívejte dlouhá souvětí, snažte se, aby vaše sdělení bylo vždy jasné a stručné. Nepodávejte mnoho informací najednou.“*
- *„Nepoužívejte odbornou terminologii, které žák nerozumí, snažte se žákovi přiblížit (vysvětlit) vše co nejvíce za pomoci příkladů z praxe. Vycházejte vždy z úrovně jeho vědomostí a aktuálních znalostí o problematice, se kterou jej chcete seznámit.“*
- Vždy si ověřte, zda vám žák porozuměl.
- Dejte žákovi dost času na zpracování informací, nespěchejte na odpověď.
- *„V případě, že potřebujete žáka přerušit (třeba z důvodu, že jeho sdělení je příliš dlouhé a odbíhá od tématu, nebo jste mu přestali rozumět), učíňte tak citlivě, s taktem. Když žákovi opakovaně nerozumíte, neptejte se pořád dokola, ale zkuste zažádat o vysvětlení jiným způsobem.“*
- Komunikujte se žákem přiměřeně jeho věku a zdravotnímu postižení.

Komunikace se zákonnými zástupci žáka by měla probíhat na partnerské úrovni a měla by nastat dříve, než je třeba řešit nějaký problém. Především komunikaci se zákonnými zástupci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je vhodné nastavit ještě před zařazením a vstupem žáka do třídy (školy). Cílem je, *„aby došlo k vzájemnému seznámení a domluvě na pravidlech komunikace. Správně nastavená pravidla jsou na bázi vzájemné informovanosti.“* Pro zákonné zástupce žáka *„je důležité vědět, jak se jejich dítě učilo a chovalo ve škole.“* Pro učitele a asistenta pedagoga je důležité vědět, jaký mělo dítě den. *„Proto je vhodné, aby prvotním kontaktům s rodiči byl přítomen i asistent pedagoga a všichni se dohodli na pravidlech společné spolupráce.“* (Petráš, Jarmarová, Lauermann 2015, s. 26)

V průběhu komunikace se zákonnými zástupci žáka je dobré se držet některých praktických doporučení (Petráš, Jarmarová, Lauermann 2015, s. 21-22):

- komunikovat na adekvátním místě (v soukromí),
- vzbudit v zákonném zástupci pocit, že ho rádi vidíme,
- vzbudit v zákonném zástupci dojem, že jsme tady a teď jen pro něj,
- dát si dostatek času a nespěchat,
- komunikaci vést otevřeně a s porozuměním,
- dát prostor pro diskuzi,
- získávat a dávat zpětnou vazbu.

Pravidla komunikace musejí být nastavena i mezi učitelem a asistentem pedagoga (Petráš, Jarmarová, Lauermann 2015, s. 27-28):

- Učitel v komunikaci nevystupuje vůči asistentovi pedagoga autoritativně nebo nadřazeně.
- Učitel posiluje pozici asistenta pedagoga při komunikaci s ostatními pracovníky školy.
- *„Při zjištění problému ze strany žáka informuje asistent pedagoga třídního učitele. Důležité je přitom problém věcně a objektivně popsat, aby třídní učitel věděl, jak má dál postupovat.“*
- O problému žáka asistent pedagoga neinformuje učitele před ostatními žáky, ale stranou.
- Učitel poskytuje asistentovi pedagoga konkrétní rady či postupy dalšího konání místo obecných frází.
- Asistent pedagoga informuje učitele o všech skutečnostech vyplývajících z jeho kontaktu s žákem a jeho zákonnými zástupci.
- Asistent pedagoga umí přijmout zdravou kritiku ze strany učitele a učitel umí přijmout dobře míněnou připomínku či doporučení ze strany asistenta pedagoga.
- Učitel umí asistenta pedagoga *„vhodně motivovat k další práci, dokáže ocenit (pochválit) jeho působení ve třídě a vzájemnou spolupráci.“*

Asistent pedagoga dále různými způsoby pomáhá žákům v adaptaci na školní prostředí (Kendíková 2016, s. 15-16):

- pravidelným kontaktem s žáky jim dává pocit bezpečí a sociální opory,
- podáváním pravdivých informací žákům umožňuje lépe rozumět požadavkům školy kladeným na ně samotné,
- pomáhá žákům zvládat pro ně obtížné situace,
- zprostředkovává žákům poznání různých prostředí školy,
- pomáhá při navazování vztahů s druhými,
- pomáhá při řešení drobných konfliktů mezi žáky,
- povzbuzuje žáky a dodává jim sebedůvěru.

Úspěšné začlenění žáka se speciálními vzdělávacími potřebami do třídy a jeho adaptace na třídu jsou podmíněny různými faktory, z nichž řadu může ovlivnit i asistent pedagoga. Žák by měl být dopředu seznámen s pravidly a režimem třídy, ve které se má vzdělávat, aby se zbavil ostychu a chtěl se zúčastňovat aktivit ve své třídě. Protože každý druh speciálních vzdělávacích potřeb vyžaduje jiný přístup asistenta pedagoga, měl by mít dostatek informací o potřebách daného žáka, jeho schopnostech a dovednostech. Dále by měl vědět, jak s žákem pracovat, pomocí jakých materiálů a pomůcek a měl by s nimi umět zacházet. V případě obtížnějších typů speciálních vzdělávacích potřeb by asistent pedagoga měl být v kontaktu s odborníkem, se kterým může diskutovat vhodné přístupy, a se zákonnými zástupci žáka, od nichž získává potřebné informace o fungování dítěte v domácím prostředí pro zlepšení přístupu k žákovi ve škole. (Pešek 2015, s. 16)

Spolužáci a jejich zákonní zástupci by měli být připraveni na to, že s nimi bude ve třídě žák se speciálními vzdělávacími potřebami. Spolužáci by měli vědět, jak se speciální vzdělávací potřeby žáka projevují a jak na ně mohou reagovat. (Pešek 2015, s. 16) Včasná a vhodná informovanost spolužáků a jejich zákonných zástupců totiž vede k (Pešek 2015, s. 32):

- větší toleranci vůči žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami,
- odstranění obav z projevů žáka se speciálními vzdělávacími potřebami,
- častějšímu poskytnutí pomoci žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami,

- přijetí jiného chování učitele vůči žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami,
- redukci konfliktů vzniklých z nepochopení.

Další cestou k podpoření adaptace žáka se speciálními vzdělávacími potřebami na svou třídu a jeho přijetí spolužáky je rozvoj otevřené komunikace mezi žáky. K němu může asistent pedagoga přispět např. využitím metody efektivní formulace informací. *„Ta se skládá z několika kroků, kdy formulujeme sdělení o sobě, za sebe a bez hodnocení druhých“* (Habr, Šoubová, Rohlenová 2015, s. 23):

1. Vyjadřujeme své prožitky, pocity, postoje sami za sebe (např. Je mi nepříjemné, když zvyšuješ hlas.).
2. *„Popisujeme za sebe konkrétní chování konkrétní osoby, k níž mluvíme,“* které v nás vyvolalo určité pocity. *„V žádném případě nehodnotíme chování partnera, nebo dokonce jeho vlastnosti a rysy, nezobecňujeme“* (např. Nevím, co si má myslet, když se na mě takhle díváš.).
3. *„Informujeme, jak nás ovlivňuje chování nebo jednání druhého, popřípadě vysvětlujeme, proč tomu tak je (když to víme)“* (např. Když rozhazuješ věci, nevím, jak ti pomoci, protože mi neříkáš, co se ti honí hlavou.)
4. *„Přáním vyjádříme změnu chování svého protějšku v konkrétní situaci, která způsobí, že se ve vztahu budeme cítit lépe. Dáváme tak druhému šanci ke zvážení našeho přání a prostor k další diskuzi či přímo vyjednávání“* (např. *„Bylo by super, kdyby sis mě v tu chvíli nevšímal, a já bych tak nebyl nervózní a nezkažil to.“*).

Habr, Šoubová a Rohlenová (2015, s. 23-24) dále doporučují nastavit jako třídní normu pro vzájemnou komunikaci čtyři pravidla:

- *„Vždy se snažíme řešit věci přímo s tím, koho se týkají, nikoli s někým dalším. Informace, že není v pořádku jakékoli mluvení za zády, pomlouvání apod., bude stejně tak vzata vážně podle toho, jak budeme reagovat na případné žalování a projevy tohoto druhu. Cíleně tedy budeme vést žáky ke komunikaci přímo mezi těmi, koho se to týká.“*

- Neřešíme věci, které se nás netýkají, tedy co kdo měl nebo neměl udělat, pokud nás některá ze zúčastněných stran přímo nevyzve.
- Umíme si říct o pomoc ve chvílích, kdy ji potřebujeme.
- Umíme s respektem odmítnout nabízenou pomoc a takové odmítnutí si nebereme osobně.

Asistent pedagoga dále pomáhá při přípravě na výuku a zároveň pomáhá při výuce žákům následujícím způsobem (Kendíková 2016, s. 15-16):

- vyrábí pomůcky na vyučování,
- poskytuje žákovi vizuální oporu k porozumění učivu,
- dohlíží na individuální práci žáka ve vyučování,
- dohlíží na pořizování si zápisů žákem,
- dohlíží na zapisování si úkolů žákem pro domácí práci,
- usměrňuje chování žáka, pokud to situace vyžaduje,
- zklidňuje žáka,
- provádí relaxační cvičení s žákem,
- dohlíží na dodržování pravidel mezi žáky,
- povzbuzuje žáky v hodinách, ve třídě i mimo ni,
- individuálně pracuje s žákem formou dohledu,
- pomáhá žákům při orientaci v prostoru a čase,
- zajišťuje dohled nad žáky o přestávkách,
- pomáhá s přípravou pomůcek a materiálu pro žáka,
- spolupracuje při tvorbě individuálního vzdělávacího plánu.

Pomoc asistenta pedagoga žákům při sebeobsluze a pohybu může spočívat v (Kendíková 2016, s. 15-16; Morávková Vejrochová, Muchová, Kulštrunková 2015):

- zvládání běžných úkonů péče – např. upozornění na své potřeby, oblékání, dodržování správných stravovacích návyků, uklízení si pracovního místa,
- pomoc při orientaci v prostoru a čase – např. seznámení s prostředím školy a třídy, nácvik samostatného pohybu ve třídě a škole,
- pomoc při vytváření a rozvoji hygienických návyků,

- zajištění relaxace ve třídě i mimo ni.

Asistent pedagoga ve škole realizuje i nepřímou pedagogickou činnost (Kendíková 2016, s. 34; Němec, Šimáčková-Laurenčíková, Hájková 2014, s. 34):

- příprava na vyučování,
- konzultace s pedagogickými pracovníky školy,
- účast na poradách (školního poradenského pracoviště, školy),
- konzultace s odborníky mimo školu (např. psychology, speciálními pedagogy, asistenty pedagoga z jiných škol),
- účast na tvorbě individuálního vzdělávacího plánu,
- pomoc učiteli s pomůckami,
- výroba pomůcek,
- doučování žáků,
- kontakt s žáky o přestávce,
- dozor na chodbách,
- další vzdělávání (kurzy, samostudium).

O poměru přímé a nepřímé pracovní činnosti rozhoduje ředitel školy. Obvykle tvoří nepřímá činnost 20-35 % úvazku asistenta pedagoga. V některých případech může tvořit až polovinu úvazku, naopak někdy nemusí být vyžadována žádná. (Němec, Šimáčková-Laurenčíková, Hájková 2014, s. 34-36)

Pokud je při vzdělávání žáka využíván asistent pedagoga, je povinností školy umožnit po dobu delší nepřítomnosti žáka ve výuce z důvodu jeho zdravotního stavu vzdělávání žáka prostřednictvím asistenta pedagoga, který podporuje vzdělávání žáka společně s pedagogy školy a zajišťuje komunikaci mezi školou, žákem a jeho zákonnými zástupci. (vyhláška č. 27/2016 Sb.)

1.7 Bariéry a rizika v práci asistenta pedagoga

Asistenti pedagoga jako hlavní problémy své práci vidí (Kendíková 2016, s. 41):

- strach ze ztráty zaměstnání,

- špatné finanční ohodnocení,
- špatné vytýčení pracovní pozice asistenta pedagoga,
- nejasné vytýčení konkrétní práce,
- špatná komunikace,
- špatné postavení profesního a etického kodexu,
- strach ze vztahu asistent pedagoga – učitel,
- špatný přehled o dalším sebevzdělávání,
- nedostatek metodické podpory.

Vedení škol a učitelé vnímají potíže jinde (Kendíková 2016, s. 43):

- nedostatečná zkušenost učitele být v týmu v jedné třídě,
- nedostatečná zkušenost škol se zaměstnáváním asistentů pedagoga,
- nejasnosti vedení škol a učitelů ohledně náplně práce asistentů pedagoga,
- nedostatečné vzdělávání asistentů pedagoga,
- nedostatečná zkušenost asistentů pedagoga s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Co se týká rizik, je profese asistenta pedagoga velmi náročná a často může dojít k vyčerpání či syndromu vyhoření. Rizika pro asistenta pedagoga představují především (Bařinková et al. 2012, s. 22):

- dlouhodobý stres,
- mimořádně vysoké nároky na užívání a rozvíjení komunikačních dovedností,
- mimořádně vysoké nároky na schopnost empatie,
- vysoké adaptační nároky fyzické a psychické.

Důležitou roli v odolnosti asistenta pedagoga hraje jeho motivace v kombinaci s dosavadními zkušenostmi. Pokud se člověk rozhodne pro profesi asistenta pedagoga a nemá žádné zkušenosti v dané oblasti, nemá dostatečnou motivaci a není dostatečně osobnostně vyzrálý, mohlo by jeho rozhodnutí vést k velkým škodám. (Bařinková et al. 2012, s. 22-23)

Další proměnnou, vstupující do hry, je vztah mezi asistentem pedagoga, žákem a jeho zákonnými zástupci. Tento proces by měl započít ještě před vstupem asistenta pedagoga do výuky, aby bylo jasné především to, že sám kontakt více nezatěžuje, než pomáhá. I když si budou všichni zúčastnění rozumět, musí být vzájemný vztah neustále rozvíjen vzhledem ke změnám, které se při společné práci objeví. Což znamená permanentní výdej energie na všech stranách. (Bařinková et al. 2012, s. 23)

Vedení školy a učitelé by si měli uvědomovat, že asistent pedagoga, byť je členem školního týmu, není učitelem. Proto by na něj neměly být kladeny nároky spojené s vyučováním celé třídy, a to ani v rámci suplování. Vzhledem ke kvalifikovanosti a finančnímu ohodnocení by se jednalo o nepřiměřenou zátěž, která by mohla vést k syndromu vyhoření nebo odchodu asistenta pedagoga. (MŠMT 2015, s. 29-31)

Z hlediska psychohygieny je také důležité plánovat činnost asistenta pedagoga tak, aby v ní měl rozložené přestávky, ve kterých se nemusí věnovat práci s žáky či učitelem. (MŠMT 2015, s. 29-31)

Některým rizikům se dá vcelku dobře vyhnout, když (Bařinková et al. 2012, s. 23-24):

- pracovní smlouva bude obsahovat jasně vymezený obsah a rozsah přímé a nepřímé práce asistenta pedagoga,
- jsou jasně vymezeny činnosti, při kterých asistent pedagoga pomáhá ve vztahu k vedení dokumentace žáka,
- je asistent pedagoga dopředu seznámen s pomůckami, které má žák dispozici, a jejich použitím,
- asistent pedagoga včas konzultuje vzniklé problémy,
- vedení školy umí dostatečně ohodnotit práci asistenta pedagoga.

2 Učitel

České školství prochází v posledních dvaceti letech velkými změnami. Velký důraz je kladen na učitele, jeho schopnosti, jeho komunikaci, jeho osobnost. Významnou rolí je jeho schopnost nejen komunikace s rodiči, s žáky, ale především schopnost koordinovat práci s kolegy a s asistentem pedagoga.

Učitel je jedním ze základních činitelů výchovně-vzdělávacího procesu. Kvalitní učitel by měl napomáhat nejen zlepšování prostředí, ve kterém se odehrává výchovný a vzdělávací proces, ale také předávat své znalosti a motivovat žáky k získávání znalostí z dalších zdrojů. Měl by ale také zároveň u žáků rozvíjet jejich morální hodnoty. Učitel by se měl sebevzdělávat, neboť stejně jako jde vpřed doba, mění se i pohled na svět a přibývají nové znalosti. (Učitel 2018)

Tomková et al. (2012, s. 14-17) uvádějí základní oblasti, v nichž učitel prokazuje své profesní kvality ve vztahu k výchovně-vzdělávacímu procesu:

- plánování výuky – *„co, jak a proč se mají žáci učit, vzhledem ke vzdělávacím cílům stanoveným v kurikulárních dokumentech a s ohledem na individuální možnosti a potřeby žáků“*:
  - učitel *„volí stěžejní přístupy a metody vyučování a učení směřující k naplňování dlouhodobých vzdělávacích cílů“*,
  - učitel *„stanovuje dílčí vzdělávací cíle z hlediska dlouhodobých vzdělávacích cílů“*,
  - učitel *„vybírá smysluplný obsah a promýšlí návaznost, komplexnost a provázanost učiva včetně mezipředmětových vazeb i vhodné metody a organizaci výuky“*,
  - učitel *„při plánování vychází z reflexe průběhu a výsledků předchozí výuky a učení žáků“*,
  - učitel *„volí způsoby diferenciací a individualizace výuky (vzdělávací cíle, obsah, metody a organizaci učení) dle potřeb konkrétních žáků“*,
  - učitel *„plánuje, z čeho a jak žáci i učitel poznají, že dosáhli stanovených cílů. Rozhoduje se o způsobu reflexe a hodnocení procesu a výsledků učení žáků“*,
  - učitel *„předvídá situace, které při učení mohou nastat, a promýšlí varianty jejich řešení“*.

- prostředí pro učení – učitel přistupuje k žákům jako k jedinečným lidským bytostem bez předsudků a vytváří takové klima ve třídě, aby se žáci cítili dobře a mohli dobře pracovat:
  - učitel „*vytváří prostředí vzájemné úcty a respektu*“,
  - učitel „*podporuje soudržnost třídy a spolupráci mezi žáky*“,
  - učitel „*vyjadřuje žákům důvěru a pozitivní očekávání, podporuje jejich sebedůvěru*“,
  - učitel „*rozpoznává odlišné učební potřeby a možnosti jednotlivých žáků a reaguje na ně; projevuje porozumění pro potřeby žáků*“,
  - učitel „*dává žákům prostor pro vyjádření, naslouchá žákům a poskytuje jim zpětnou vazbu; dbá na to, aby si žáci naslouchali navzájem a aby naslouchali učiteli*“,
  - učitel „*zvládá kázeň ve třídě, která je chápána jako dodržování dohodnutého řádu a pravidel chování a soužití ve třídě; při řešení nekázně a rušivého chování jedná rázně, důsledně, ale současně s důrazem na důstojnost a vzájemný respekt*“,
  - učitel „*přizpůsobuje prostředí třídy, její uspořádání a vybavení potřebám žáků a plánovaným činnostem; prostředí podporuje a umožňuje aktivní zapojení do široké škály činností*“.
- procesy učení – učitel volí takové strategie, které umožní každému žákovi „*porozumět probírané látce, osvojit si žádané kompetence a získat vnitřní motivaci i dovednosti k celoživotnímu učení a poznávání*“:
  - učitel „*vede výuku podle připraveného plánu, aktuálně reaguje na vývoj situace a na potřeby a možnosti jednotlivých žáků, neztrácí zaměření na stanovené cíle učení*“,
  - učitel „*využívá širokého spektra metod a forem práce s důrazem na aktivní učení žáků*“,
  - učitel „*diferencuje a individualizuje výuku vzhledem k možnostem a potřebám jednotlivých žáků, snaží se o dosažení osobního maxima u každého žáka*“,
  - učitel „*vede žáky k porozumění učivu, situaci, úkolu*“,
  - učitel „*využívá didaktické znalosti obsahu pro učení žáků*“,
  - učitel „*průběžně udržuje a podněcuje vnitřní motivaci žáků k učení*“,

- učitel „komunikuje se žáky způsobem, který odpovídá jejich věku, kultivovaně, jasně, srozumitelně; vhodně pracuje i s prostředky neverbální komunikace“.
- hodnocení práce žáků – „učitel hodnotí tak, aby žák získal dostatek informací pro své další učení a aby se učil sebehodnocení“:
  - učitel „hodnotí procesy učení – poskytuje průběžně popisnou zpětnou vazbu (zaměřenou na směřování k cílům) k učebním činnostem a chování žáků, hodnotí postup, míru úsilí, zájem, úroveň spolupráce apod.“,
  - učitel „hodnotí výsledky učení, tj. míru dosahování kompetencí (znalosti, dovednosti, postoje i hodnoty) s ohledem na individuální možnosti žáků a vzhledem k očekávaným výsledkům“,
  - učitel „zprostředkovává žákům předem kritéria hodnocení, případně jim umožňuje podílet se na jejich vytváření“,
  - učitel „využívá různých forem hodnocení podporujících zejména vnitřní motivaci žáků k učení“,
  - učitel „vede žáky k přebírání zodpovědnosti za vlastní učení, u žáků rozvíjí dovednost sebehodnocení a vzájemného hodnocení s oporou o předem známá kritéria“.
- reflexe výuky – učitel slouží ke zkvalitňování práce a zvýšení efektivity učení žáků:
  - učitel „vyhodnocuje zvolené strategie, metody a organizaci vyučování vzhledem k plánovaným cílům výuky, ale i jejich dosažení“,
  - učitel „porovnává plánované vzdělávací cíle a skutečně dosažené výsledky“,
  - učitel „shromažďuje a využívá zdroje, které mu pomáhají reflektovat efektivitu výuky“,
  - učitel „vyhodnocuje vliv výuky na pokrok každého žáka“.

Každý učitel vnímá asistenta pedagoga jinak. Některý jej vnímá jako velkou podporu pro třídu, zatímco jiný si nechce pustit dalšího pedagogického pracovníka do třídy z důvodu obav plynoucích z nejistoty a neznalosti toho, co od něj může čekat. Smutnou pravdou je, že čeští učitelé na spolupráci s dalším pedagogickým

pracovníkem ve výuce nebyli systematicky připravováni. (Němec, Šimáčková-Laurenčíková, Hájková 2014, s. 58-59)

Na začátku spolupráce učitele a asistenta pedagoga je nutné si na obou stranách uvědomit, kdo je za co zodpovědný. Učitel zodpovídá za výuku a plánuje ji. Asistent pedagoga zodpovídá za rozhodnutí, která při výuce provede, a je učiteli k ruce. (Kratochvílová 2013, s. 121)

V čem se kompetence učitele a asistenta pedagoga neliší, je povinnost náležitého dohledu nad žáky. Vyhláška č. 263/2007 Sb., kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení, v §6 říká, že *„dohled k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků ve škole nebo školském zařízení při výchově a vzdělávání a s nimi souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb se vykonává v zájmu předcházení škodám na zdraví, majetku, přírodě a životním prostředí.“*

Učitel i asistent pedagoga na základě rozhodnutí ředitele školy konají dohled nad žáky zejména *„ve škole před vyučováním, o přestávkách mezi vyučovacími hodinami, podle potřeby při přecházení žáků mezi budovami školy, do zařízení školního stravování a do školní družiny.“* Mimo školu konají dohled *„zejména při kurzech, exkurzích a jiných činnostech vyplývajících ze školních vzdělávacích programů nebo učebních dokumentů, při účasti na soutěžích, přehlídkách, popřípadě při jejich přípravě a na jiných akcích organizovaných školou“.* (§6 vyhlášky č. 263/2007 Sb.)

Kompetence učitele ve vztahu k výuce s podporou asistenta pedagoga podrobněji uvádějí Morávková Vejrochová a kol. (2015, s. 16-17):

- učitel vede proces učení (vzdělávání) žáků,
- učitel koordinuje obsah a průběh činností žáků,
- učitel vytváří podmínky pro naplňování individuálních vzdělávacích potřeb žáků,
- učitel vede práci asistenta pedagoga,
- učitel koordinuje spolupráci asistenta pedagoga s žáky,
- učitel hodnotí společnou práci.

Přestože by se mohlo zdát, že asistent pedagoga zastává vedlejší funkci ve výuce, je třeba si uvědomit, že je dalším pedagogickým pracovníkem podílejícím se na

edukaci ve třídě. Asistent pedagoga může vidět to, co učitel nepostřehl ve vyučování či o přestávce, může pomoci jednomu žákovi v momentě, kdy je učitel zaneprázdněn pomocí druhému žákovi. Neocenitelná je také možnost realizovat část výuky žáka mimo prostředí třídy pod dohledem asistenta pedagoga v případě, že to žákovi umožní lépe realizovat své vzdělávací potřeby. (Morávková Vejrochová, a kol. 2015, s. 15) Lapidárně řečeno učitel tvoří s asistentem pedagoga jeden tým. (Kratochvílová 2013, s. 121)

Spolupráce v týmu vyžaduje určitá pravidla, která je nutné oboustranně dodržovat (Morávková Vejrochová, a kol. 2015, s. 52):

- komunikovat srozumitelně a jasně,
- sdílet vlastní pohled na situaci a její řešení,
- předávat si zkušenosti a poznatky,
- vzájemně se motivovat,
- důvěřovat jeden druhému,
- reflektovat práci svou i toho druhého,
- připustit funkčnost různých řešení,
- přijímat odpovědnost za svou práci.

Z hlediska času, který strukturuje výchovně-vzdělávací proces na několik etap, by měl učitel i asistent pedagoga plnit určité úkoly. Nejprve se podívejme na učitele (Morávková Vejrochová, a kol. 2015, s. 56):

- průběžně:
  - připravuje plán výuky,
  - sleduje a hlásí změny v rozvrhu,
  - sleduje absenci žáků,
  - společně s asistentem pedagoga hodnotí jeho práci,
- před výukou:
  - stanovuje jasný a konkrétní cíl výuky,
  - určuje postupy k dosažení cílů,
- při výuce:
  - koordinuje realizaci vytyčených postupů,
  - koordinuje práci asistenta pedagoga s žákem,

- po výuce:
  - hodnotí s asistentem pedagoga průběh a výsledek práce žáka i celé třídy ve výuce,
  - hodnotí klima ve třídě,
  - hodnotí rozpoložení žáka ve výuce.

Nyní si uvedeme úkoly asistenta pedagoga (Morávková Vejchorová, a kol. 2015, s. 57):

- průběžně:
  - hodnotí kvalitu práce žáka,
  - informuje o své absenci,
- před vyučováním:
  - konzultuje s učitelem cíle výuky,
  - informuje učitele o svých zkušenostech s navrhovaným postupem a o svých dovednostech navrhovaný postup realizovat,
- při vyučování:
  - flexibilně reaguje na požadavky výuky,
  - dohlíží na práci žáka anebo třídy.
- po vyučování:
  - hodnotí s učitelem průběh a výsledek práce žáka i celé třídy ve výuce,
  - konzultuje klima ve třídě,
  - konzultuje rozpoložení žáka ve výuce.

Spolupráce asistenta pedagoga s učitelem se vyznačuje i dobrým rozdělením úkolů před výukou, v jejím průběhu a po ní. Asistent pedagoga připravuje materiály podle pokynů učitele a společně konzultují strategii práce s žákem a používání pomůcek ve výuce. Společně také připravují písemné práce a plánují zkoušení žáka na základě jeho speciálních vzdělávacích potřeb. Před vyučováním učitel sděluje asistentovi pedagoga důležité momenty vyučovací hodiny. Asistent pedagoga před výukou kontroluje připravenost žáka na výuku. (Horáčková 2015, s. 28-31) Společná příprava učitele a asistenta pedagoga na výuku je nutnost, aby se výuka nestala pouhou

improvizací. Pokud má být výuka efektivní, je společná příprava nezbytná. (Němec 2016, 8-9)

Ve výuce učitel dělá svoji práci a asistent pedagoga pracuje s žákem, který potřebuje pomoc (dopomoc). Asistent pedagoga s učitelem konzultuje vzniklé problémy, popřípadě vymyslí rychlou alternativu. Společně aktivně zapojují všechny žáky do výuky. Problémy řeší společně. Po výuce hodnotí společně její průběh a dávají si zpětnou vazbu. Navzájem si nabízejí rady, které mají zlepšit další práci s žákem. (Horáčková 2015, s. 28-32)

Po výuce je také prostor pro další práci s žákem, např. ve formě doučování. Obzvlášť u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se nelze spoléhat na to, že rodič umí se svým dítětem pracovat tak, aby zohledňoval jeho slabé a silné stránky. Doučováním ve škole tak zajistíme, aby žák nezůstal „pozadu“. Pro kvalitní doučování je zapotřebí, aby si asistent pedagoga připravil materiály pod dohledem učitele, který i zde zodpovídá za výstupy vzdělávání u žáka. (Němec 2016, s. 9-10)

3 Výzkumné šetření

3.1 Cíl výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření je popsat očekávání prvostupňových učitelů k pozici asistenta pedagoga, a očekávání asistenta pedagoga ke své pozici.

Zajímá mě, jaké činnosti asistenti pedagoga ve své práci již realizovali ve výuce i mimo ni, s žáky i bez nich, jakým způsobem komunikovali s učitelem, v jehož třídě pracovali, jak řešili problémové situace, na které narazili, a jak by si představovali své povolání, kdyby to bylo na nich.

U učitelek mě zajímá především jejich zkušenost ze spolupráce s asistentem pedagoga a představa o činnostech asistenta pedagoga, kterou si v současné chvíli nesou.

3.2 Vzorek výzkumného šetření

Výzkumné šetření bylo provedeno na Masarykově základní škole v Dymokurech v okrese Nymburk. „Škola se nachází ve středních Čechách v Polabské nížině nedaleko Poděbrad. Je školou venkovského typu, nachází se v bezprostřední blízkosti lesa s rozsáhlým areálem školní zahrady.“ Škola je bezbariérová. Škola je v současné době úplnou základní školou s kapacitou 250 žáků a má 27 zaměstnanců. Škola vyučuje podle školního vzdělávacího programu s názvem JaPoNec (Ja = Jazyky, Po = Počítače, Nec = Naučit ekologicky cítit). (Masarykova základní škola Dymokury 2007, s. 7)

„Přibližně 60 % žáků je dojíždějících z okolních vesnic“ – Dymokury, Svídnice, Černá Hora, Činěves, Velenice, Chotěšice, Nouzov, Břístev, Košík, Rožďalovice, Křinec, Zábrdovice, Leděčky, Městec Králové, Poděbrady, Záhornice. Pro děti z nespádových obcí je svoz zajištěn školním autobusem. Škola vzdělává žáky se specifickými poruchami učení, žáky nadané i žáky s různým typem hendikepu. (Masarykova základní škola Dymokury 2007, s. 7)

Všichni respondenti, kteří se zúčastnili výzkumného šetření, byly ženy – tři asistentky pedagoga (AS1, AS2, AS3) a čtyři učitelky (U1, U2, U3, U4). Věk respondentek se pohyboval od 36 do 39 let u asistentek pedagoga a od 34 do 58 let u učitelek. Všechny respondentky působí na prvním stupni vybrané základní školy.

Dvě asistentky pedagoga (AS2, AS3) mají středoškolské vzdělání s maturitou a absolvovaný kurz asistenta pedagoga. Jedna asistentka pedagoga (AS1) má vysokoškolské vzdělání v oboru speciální pedagogika. Učitelky mají všechny vysokoškolské vzdělání v oboru učitelství. Délka pedagogické praxe se pohybuje od 1 roku a 2 měsíců do 3 let u asistentek pedagoga. Učitelky mají pedagogickou praxi v délce od 5 do 38 let.

3.3 Metoda výzkumného šetření a sběr dat

Výzkumné šetření bylo provedeno pomocí rozhovorů. Rozhovory jsem zvolila hned z několika důvodů. Věděla jsem, že pokud bych respondentům administrovala dotazník, hrozilo by, že by nemuseli porozumět některé otázce, díky čemuž bych byla ochuzená o některé výpovědi. Podobně mi přišlo výhodné mít možnost se respondentů doptat, pokud bych já sama neporozuměla jejich odpovědi. Za další klad zvolené metody považuji možnost sledovat projev respondentů a moci tak reagovat na neverbální signály, které se objeví. Rozhovor je pro respondenty také přívětivější v tom, že nemusejí svoji odpověď psát, tudíž jsou schopni prezentovat více odpovědí, než kdyby se rozmyšleli nad tím, jak to co nejkratším způsobem napsat.

Uvědomuji si, že zvolená metoda má i určitá úskalí. Vzhledem k tomu, že se s respondentkami osobně znám, by mohly své odpovědi zkreslit pro zachování jejich pozitivního obrazu v mých očích. Svými reakcemi v průběhu rozhovoru bych je také mohla vést k tomu upravovat své výpovědi. V neposlední řadě je mi jasné, že pro někoho je písemný projev příjemnějším způsobem komunikace, na rozdíl od osobního rozhovoru. Zde jsem ale vycházela z předpokladu, že osoba, která pracuje s dětmi, by měla být otevřená přímé komunikaci.

Pro výzkumné šetření jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor. Tento typ rozhovoru mi přišel sympatický tím, že nemusím striktně položit všechny připravené otázky, ale mohu reagovat na to, co odpovědi respondentek přinesou. I proto jsem volila především otázky vyžadující širší odpověď. Tam, kde jsem si potřebovala ověřit porozumění, jsem kladla i uzavřené otázky. Přestože jsem měla otázky připravené, byla jsem připravena reagovat na podněty vzešlé z průběhu rozhovorů. Rozhovory byly prováděny po pracovní době, v předem dohodnutém termínu. Rozhovory byly zaznamenávány pomocí nahrávacího zařízení. Díky tomu jsem si mohla rozhovory

opakovaně pouštět a hledat v nich odpovědi na otázky, které jsem si kladla. Délka jednotlivých rozhovorů trvala přibližně 10-18 minut. Před započítáním rozhovoru jsem respondenty seznámila s tématem a ujistila je, že jejich výpovědi budou anonymní a budou sloužit jen k účelu vypracování mé diplomové práce. Všichni respondenti souhlasili s nahráváním a uchováním nahrávky pro účely výzkumného šetření.

Otázky pro asistenty pedagoga:

Co vás vedlo k tomu stát se asistentem pedagoga?

Jaké máte doposud zkušenosti s prací asistenta pedagoga?

Jak dlouho jste asistentem pedagoga? Zaokrouhlete na měsíce a roky.

Kolik různých učitelů jste zažil/a?

Byl/a jste jako asistent pedagoga přidělen/a jako podpůrné opatření jednomu žákovi, nebo jako sdílený asistent pro více žáků?

Jakým způsobem probíhal proces vašeho zapojení do výuky a mimo ni?

Jaké činnosti jste realizoval/a s žákem/žáky ve výuce?

Ve kterých se cítíte jistě a víte, že je děláte dobře?

Ve kterých byste potřeboval/a pomoci se zlepšit?

Jaké činnosti jste realizoval/a s žákem/žáky mimo výuku?

Ve kterých se cítíte jistě a víte, že je děláte dobře?

Ve kterých byste potřeboval/a pomoci se zlepšit?

Jak probíhala komunikace s učiteli při plánování vašeho zapojení do výuky a mimo ni?

Na čem jste se domlouvali?

Jak často jste se domlouvali?

Pokud vstupoval do komunikace i někdo další, kdo a za jakým účelem?

Kdo z vás společnou komunikaci častěji inicioval?

S čím jste se obracel/a na učitele?

S čím se učitelé obraceli na vás?

Pokud došlo k neshodám mezi vámi a učiteli, čeho se týkaly?

A jak byly řešeny?

Jakou máte představu o tom, jak byste měl/a jako asistent pedagoga fungovat?

Jak byste chtěl/a, aby probíhala vaše spolupráce s učiteli?

Jaké činnosti byste chtěl/a realizovat s žákem/žáky?

Jak byste chtěl/a být zapojen/a do fungování školy?

Chtěl/a byste ještě něco dodat k zapojení asistentů pedagoga do vzdělávání žáků?

Otázky pro učitele – zkušenost s 1 asistentem pedagoga:

Když se řekne „asistent pedagoga“, co se vám první vybaví?

Jaké máte doposud zkušenosti s prací asistenta pedagoga ve vámi vedených třídách?

Jak dlouho jste s asistentem pedagoga spolupracoval/a? Zaokrouhlete na měsíce a roky.

Byl asistent pedagoga přidělen jako podpůrné opatření jednomu žákovi, nebo se jednalo o sdíleného asistenta pro více žáků?

Popište mi asistenta pedagoga, se kterým jste spolupracoval/a, jako člověka. Jak se choval ve vztahu k druhým lidem (dětem, dospělým)?

Jakým způsobem probíhal proces zapojení asistenta pedagoga do výuky a mimo ni?

Jaké činnosti asistent pedagoga realizoval s žákem/žáky ve výuce?

A jak mu to podle vás šlo?

Jaké činnosti asistent pedagoga realizoval s žákem/žáky mimo výuku?

A jak mu to podle vás šlo?

Jak probíhala vaše komunikace s asistentem pedagoga při plánování jeho zapojení do výuky a mimo ni?

Na čem jste se domlouvali?

Jak často jste se domlouvali?

Pokud vstupoval do komunikace i někdo další, kdo a za jakým účelem?

Kdo z vás společnou komunikaci častěji inicioval?

S čím jste se obracel/a na asistenta pedagoga?

S čím se asistent pedagoga obracel na vás?

Pokud došlo k neshodám mezi vámi a asistentem pedagoga, čeho se týkaly?

A jak byly řešeny?

Jakou máte představu o tom, jak by měl asistent pedagoga fungovat?

Jak by měla probíhat vaše spolupráce s asistentem pedagoga?

Jaké činnosti by měl asistent pedagoga realizovat s žákem/žáky?

Jak by měl být asistent pedagoga zapojen do fungování školy?

Chtěl/a byste ještě něco dodat k zapojení asistentů pedagoga do vzdělávání žáků?

Otázky pro učitele – zkušenost s více asistenty pedagoga:

Když se řekne „asistent pedagoga“, co se vám první vybaví?

Jaké máte doposud zkušenosti s prací asistenta pedagoga ve vámi vedených třídách?

Kolik různých asistentů pedagoga jste zažil/a?

Jak dlouho jste s každým asistentem pedagoga spolupracoval/a? Zaokrouhlete na měsíce a roky.

Byl každý asistent pedagoga přidělen jako podpůrné opatření jednomu žákovi, nebo se jednalo o sdíleného asistenta pro více žáků?

Popište mi každého asistenta pedagoga, se kterým jste spolupracoval/a, jako člověka. Jak se chovali ve vztahu k druhým lidem (dětmi, dospělým)?

Jakým způsobem probíhal proces zapojení jednotlivých asistentů pedagoga do výuky a mimo ni?

Jaké činnosti jednotliví asistenti pedagoga realizovali s žákem/žáky ve výuce?

A jak jim to podle vás šlo?

Jaké činnosti jednotliví asistenti pedagoga realizovali s žákem/žáky mimo výuku?

A jak jim to podle vás šlo?

Jak probíhala vaše komunikace s jednotlivými asistenty pedagoga při plánování jejich zapojení do výuky a mimo ni?

Na čem jste se domlouvali?

Jak často jste se domlouvali?

Pokud vstupoval do komunikace i někdo další, kdo a za jakým účelem?

Kdo z vás společnou komunikaci častěji inicioval?

S čím jste se obracel/a na jednotlivé asistenty pedagoga?

S čím se jednotliví asistenti pedagoga obraceli na vás?

Pokud došlo k neshodám mezi vámi a některým z asistentů pedagoga, čeho se týkaly?

A jak byly řešeny?

Jakou máte představu o tom, jak by měl asistent pedagoga fungovat?

Jak by měla probíhat vaše spolupráce s asistentem pedagoga?

Jaké činnosti by měl asistent pedagoga realizovat s žákem/žáky?

Jak by měl být asistent pedagoga zapojen do fungování školy?

Chtěl/a byste ještě něco dodat k zapojení asistentů pedagoga do vzdělávání žáků?

3.4 Výsledky výzkumného šetření

Asistentky pedagoga

„Co vás vedlo k tomu stát se asistentem pedagoga?“

Respondentky se zmínily o tom, že je baví práce s dětmi. Respondentce AS3 byla práce nabídnuta, respondentka AS2 nastoupila na pozici asistenta pedagoga po mateřské dovolené, což jí přišlo nejvhodnější. Respondentka AS1 hledala v této oblasti pomoc pro svou rodinu a chtěla tak nabrat více zkušeností.

„Jaké máte doposud zkušenosti s prací asistenta pedagoga?“

Respondentky AS1 a AS3 mají jen kladné zkušenosti, respondentka AS2 z první školy, kde pozici vykonávala, nemá dobré zkušenosti, na současné škole jsou zkušenosti kladné. Respondentky uváděly dobrou spolupráci s učitelkami, připravenost učitelek na výuku, pečlivost.

„Kolik různých učitelů jste zažila/a?“

Respondentky mají zkušenost se dvěma různými učitelkami.

„Byla jste jako asistent pedagoga přidělena/a jako podpůrné opatření jednomu žákovi, nebo jako sdílený asistent pro více žáků?“

Respondentky byly přiděleny jako opatření k jednomu žákovi, ale mají zkušenost i jako sdílený asistent pro čtyři žáky.

„Jakým způsobem probíhal proces vašeho zapojení do výuky a mimo ni?“

Proces vždy proběhl v klidné atmosféře a po dohodě s vyučujícím. Většinou se věnovaly žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Pomáhaly s přečtením textu, s počty, se stříháním, s přípravou na výuku.

„Jaké činnosti jste realizoval/a s žákem/žáky ve výuce?“

Většinou šlo o předem dohodnutou práci s žáky a s učitelem (např. v matematice s počítáním, v českém jazyce s přečtením textu).

„Ve kterých se cítíte jistě a víte, že je děláte dobře?“

Respondentky uváděly konkrétní vyučovací předměty, ve kterých se cítí dobře.

„Ve kterých byste potřeboval/a pomoci se zlepšit?“

Respondentky AS1 a AS2 mají potřebu více se vzdělávat v matematice v metodě prof. Hejného. AS1 by se chtěla více vzdělat v metodě čtení Sfumato.

„Jaké činnosti jste realizoval/a s žákem/žáky mimo výuku?“

Respondentky AS1 a AS3 prováděly dohled ve školní družině a dohled na školních akcích.

„Ve kterých se cítíte jistě a víte, že je děláte dobře?“

Respondentky se při dohledu nad žákem cítily vždy jistě.

„Ve kterých byste potřeboval/a pomoci se zlepšit?“

Respondentky žádné neuvádějí.

„Jak probíhala komunikace s učiteli při plánování vašeho zapojení do výuky a mimo ni?“

Ke komunikaci dochází většinou ráno před výukou či odpoledne po výuce, kdy si s učitelkou řeknou, co se bude daný nebo následující den dít.

„Na čem jste se domlouvali?“

Především na tom, jak pracovat v hodinách s dětmi.

„Jak často jste se domlouvali?“

Komunikace probíhala každý den.

„Pokud vstupoval do komunikace i někdo další, kdo a za jakým účelem?“

Respondentky s nikým dalším nekomunikovaly.

„Kdo z vás společnou komunikaci častěji inicioval?“

Respondentky mají pocit, že komunikace byla oboustranná, nedokážou říci, kdo byl větším iniciátorem komunikace. Popisují komunikaci jako týmovou práci.

„S čím jste se obracel/a na učitele?“

Respondentky uvádějí potřebu pomoci s vysvětlením úkolů v matematice – metoda prof. Hejného. Respondentka AS1 také uvedla potřebu pomoci s metodou Sfumato.

„S čím se učitelé obraceli na vás?“

Šlo většinou o pomůcky a přípravu na vyučování.

„Pokud došlo k neshodám mezi vámi a učiteli, čeho se týkaly?“

Respondentky AS1 a AS3 zatím neměly žádné neshody a moc si toho váží. Respondentka AS3 uvedla: *„Paní učitelka měla různé nálady, byla protivná, štekala na mě. Měla jsem pocit podřadnosti.“*

„A jak byly řešeny?“

Respondentka AS2 si nechávala problémy pro sebe a neřešila je.

„Jakou máte představu o tom, jak byste měl/a jako asistent pedagoga fungovat?“

Příprava na vyučování, příprava pomůcek, přečtení zadání, společná práce.

„Jak byste chtěl/a, aby probíhala vaše spolupráce s učiteli?“

Respondentky by neměnily nic na tom, jak to je, jsou spokojené.

„Jaké činnosti byste chtěl/a realizovat s žákem/žáky?“

Respondentky nic konkrétního nenapadlo.

„Jak byste chtěl/a být zapojen/a do fungování školy?“

Náplň práce respondentkám dostatečně vyhovuje a mají práce víc než dost.

„Chtěl/a byste ještě něco dodat k zapojení asistentů pedagoga do vzdělávání žáků?“

Respondentka AS3: *„Já bych zdůraznila, že žáci, kteří mají problém například s českým jazykem ve vyšší i nižší třídě, dostanou navíc cizí jazyk a ten jim dělá problém, mohli by mít jen český jazyk.“*

Respondentka AS1: *„Nevím, momentálně mě nic nenapadá. Jsem velmi spokojená se svojí prací.“*

Respondentka AS2: *„Nevím, asi nic. Jsem spokojená.“*

Učitelky se zkušeností s více asistenty pedagoga

„Když se řekne „asistent pedagoga“, co se vám první vybaví?“

Respondentka U1: *„Někdo, kdo pomáhá, kdo je při ruce, kdo se věnuje dětem ve třídě. Je to pedagogický pracovník.“*

Respondentka U4: *„Pomoc.“*

„Jaké máte doposud zkušenosti s prací asistenta pedagoga ve vámi vedených třídách?“

Respondentka U1: *„Dobré.“*

Respondentka U4: *„Velmi dobré i zlé.“*

„Kolik různých asistentů pedagoga jste zažil/a?“

Respondentka U1: *„Dva.“*

Respondentka U4: *„Dva.“*

„Byl každý asistent pedagoga přidělen jako podpůrné opatření jednomu žákovi, nebo se jednalo o sdíleného asistenta pro více žáků?“

Respondentka U1: *„Dříve sdílený asistent pedagoga, nyní jen k jednomu žákovi.“*

Respondentka U4: *„U jednoho žáka.“*

„Popište mi každého asistenta pedagoga, se kterým jste spolupracoval/a, jako člověka. Jak se chovali ve vztahu k druhým lidem (dětem, dospělým)?“

Respondentka U1: *„První asistentka pedagoga byla přímá, milá, otevřená, hodně komunikativní a nic nebyl problém. Druhá asistentka pedagoga je milá, stojí zatím za mnou.“*

Respondentka U4: *„První nebyla srdečná, nebyla vhodná k dětem, neměla trpělivost. Druhá je trpělivá, úžasný člověk.“*

„Jakým způsobem probíhal proces zapojení jednotlivých asistentů pedagoga do výuky a mimo ni?“

Respondentka U1: *„První asistentka pedagoga se zapojovala úplně sama, byla dalším pedagogem ve třídě. Druhá asistentka pedagoga vzhledem k tomu, že je jen pro jednoho žáka, tak tam je práce jiná. Práce je i mimo třídu, dostává standardní úkoly, které spolu plní.“*

Respondentka U4: *„Pomoc pomůcek, je k ruce o hodině, o přestávkách dochází s holčičkou na WC.“*

„Jaké činnosti jednotliví asistenti pedagoga realizovali s žákem/žáky ve výuce?“

Pomáhaly s běžnou výukou jako přečtení zadání, vysvětlení pojmů či zadání, podání vizuálních pomůcek, postrčení daného žáka k samostatnosti.

„A jak jim to podle vás šlo?“

Respondentka U1 si velmi chválí asistentku, jen podotkla, že je občas rušivým elementem ve třídě, pokud žák dělá něco jiného.

Respondentka U4: *„Velmi dobře.“*

„Jaké činnosti jednotliví asistenti pedagoga realizovali s žákem/žáky mimo výuku?“

Doprovod na různých akcích a dopomoc v družině.

„A jak jim to podle vás šlo?“

Respondentka U1: *„U nás na škole toto funguje velmi dobře.“*

Respondentka U4: *„Velmi dobře.“*

„Jak probíhala vaše komunikace s jednotlivými asistenty pedagoga při plánování jejich zapojení do výuky a mimo ni?“

Vždy se scházejí po výuce nebo před vyučováním a společně proberou, co je potřeba.

„Na čem jste se domlouvali?“

Domlouvají se na postupu v jednotlivých předmětech.

„Jak často jste se domlouvali?“

Domlouvají se každý den.

„Pokud vstupoval do komunikace i někdo další, kdo a za jakým účelem?“

Respondentka U1: *„Zatím nikdo jiný nevstupoval, domlouváme se samy.“*

Respondentka U4: *„Nestalo se mi.“*

„Kdo z vás společnou komunikaci častěji inicioval?“

Respondentka U1: *„Spíše já.“*

Respondentka U4: *„Vzájemné.“*

„S čím jste se obracel/a na jednotlivé asistenty pedagoga?“

Hlavně s pomůckami pro výuku, úpravou třídy.

„S čím se jednotliví asistenti pedagoga obraceli na vás?“

Na respondentku U1 se zatím asistentka pedagoga s ničím neobrátila.

Respondentka U4: *„Zatím s ničím.“*

„Pokud došlo k neshodám mezi vámi a některým z asistentů pedagoga, čeho se týkaly?“

U respondentky U1 zatím nedošlo k žádným neshodám. U respondentky U4 první asistentka pedagoga neplnila práci tak, jak měla. U druhé asistentky pedagoga zatím spokojenost.

„A jak byly řešeny?“

Respondentka U1 uvádí, že byla stanovená jasná pravidla na začátku. Respondentka U4 nejprve naznačila asistentce pedagoga v hodině, že nedělá práci, kterou má. O přestávce mezi čtyřma očima pak proběhl rozhovor, ve kterém učitelka sdělila, co se jí nelíbilo. Později situaci řešila i ředitelka školy.

„Jakou máte představu o tom, jak by měl asistent pedagoga fungovat?“

Respondentka U1 uvádí, že by mohl být sdílený, lépe by fungovala výměna rolí i další pedagogická práce. Respondentka U4 uvedla: *„Jak funguje nyní, jsme spokojeni všichni.“*

„Jak by měla probíhat vaše spolupráce s asistentem pedagoga?“

Respondentky uvádějí, že by uvítaly méně práce.

„Jaké činnosti by měl asistent pedagoga realizovat s žákem/žáky?“

Respondentka U1 – vysvětlení, pomáhání, realizování úkolů, postrčení žáka k cíli. Respondentka U4 – pomoc, dohled, k ruce žákovi, který to potřebuje.

„Jak by měl být asistent pedagoga zapojen do fungování školy?“

Respondentky U1 a U4: *„Jako další pedagogický pracovník, aby se zúčastňoval školních akcí.“*

„Chtěl/a byste ještě něco dodat k zapojení asistentů pedagoga do vzdělávání žáků?“

Respondentka U1 uvedla, že se zmínila již o všem. Respondentka U4 uvedla, že vždy záleží na osobnosti člověka asistenta pedagoga. Jestliže splňuje, co má, pak je velkým přínosem. Ale v opačném případě je asistent pedagoga na obtíž.

Učitelky s jednou zkušeností s asistentem pedagoga

„Když se řekne „asistent pedagoga“, co se vám první vybaví?“

Pomoc, vstřícnost, spolupráce.

„Jaké máte doposud zkušenosti s prací asistenta pedagoga ve vámi vedených třídách?“

Respondentka U2: *„Jen dobré.“*

Respondentka U3: *„Na začátku je těžké se sžít dohromady.“*

„Byl asistent pedagoga přidělen jako podpůrné opatření jednomu žákovi, nebo se jednalo o sdíleného asistenta pro více žáků?“

Respondentka U2 – sdílený. Respondentka U3 – jen jeden žák.

„Popište mi asistenta pedagoga, se kterým jste spolupracoval/a, jako člověka. Jak se choval ve vztahu k druhým lidem (dětem, dospělým)?“

Respondentka U2 – empatická, milá, ochotná. Respondentka U3 – oblíbená mezi žáky, milá, usměvavá, vstřícná.

„Jakým způsobem probíhal proces zapojení asistenta pedagoga do výuky a mimo ni?“

Respondentka U1 – pomáhá danému žákovi, nyní např. pomoc s vozíkem, výlety. Respondentka U2 – někdy pomáhala jen jednomu žákovi, jindy i ostatním, příprava.

„Jaké činnosti asistent pedagoga realizoval s žákem/žáky ve výuce?“

Respondentka U2 – jde většinou o pomoc (znovu přečtení textu, stříhání, soustředění, připravenost na výuku). Respondentka U3 – byly i chvíle, že si střídaly role.

„A jak mu to podle vás šlo?“

Velmi dobře.

„Jaké činnosti asistent pedagoga realizoval s žákem/žáky mimo výuku?“

Školní akce, výlety.

„A jak mu to podle vás šlo?“

Velmi dobře.

„Jak probíhala vaše komunikace s asistentem pedagoga při plánování jeho zapojení do výuky a mimo ni?“

Respondentka U2 – komunikace jde dobře a plánují společně, jak bude vypadat výuka příští den. Respondentka U3 – scházejí se po vyučování a říkají si, co a jak bude následovat.

„Na čem jste se domlouvali?“

Domlouvání se na výuce.

„Jak často jste se domlouvali“

Domlouvaly se denně.

„Pokud vstupoval do komunikace i někdo další, kdo a za jakým účelem?“

Respondentky komunikovaly jen mezi sebou a nikdo jiný jim nevstupoval do komunikace.

„Kdo z vás společnou komunikaci častěji inicioval?“

Respondentka U2: *„Já.“*

Respondentka U3: *„Zprvu já, ale postupem času to bylo vzájemné.“*

„S čím jste se obracel/a na asistenta pedagoga?“

Pomůcky, přehledy.

„S čím se asistent pedagoga obracel na vás?“

Respondentka U2: *„Asistentka pedagoga se obrací o radu při výuce či metodickém postupu ve výuce.“*

Respondentka U3: *„Bylo to vzájemné, někdy já a zase obráceně, moje asistentka pedagoga měla vysokoškolskou speciální pedagogiku.“*

„Pokud došlo k neshodám mezi vámi a asistentem pedagoga, čeho se týkaly?“

K neshodám nedošlo a doufají, že nedojde.

„A jak byly řešeny?“

Respondentka U3: *„Nedokázala bych si to vyříkat a dusila bych to v sobě.“*

Respondentka U2: *„Dokázala bych si to vyříkat.“*

„Jakou máte představu o tom, jak by měl asistent pedagoga fungovat?“

Tak, jak to funguje či fungovalo.

„Jak by měla probíhat vaše spolupráce s asistentem pedagoga?“

Respondentka U2: *„Tak, jak probíhá, hlavní je domluva a hlavně asistent pedagoga není něco míň než učitel, to i děti musí vědět.“*

Respondentka U3: *„Hlavní je komunikace.“*

„Jaké činnosti by měl asistent pedagoga realizovat s žákem/žáky?“

Vést žáka či žáky, kteří potřebují pomoc. Pomáhat, kontrolovat, pomoc s koncentrací, ověřování si porozumění pokynům.

„Jak by měl být asistent pedagoga zapojen do fungování školy?“

Jsou to pedagogičtí pracovníci, tak jako ostatní.

„Chtěl/a byste ještě něco dodat a k zapojení asistentů pedagoga do vzdělávání žáků?“

Respondentka U2: *„Jsem ráda, že ho mám, může mi být k ruce, má dobrý vliv na chod třídy, na dobré klima třídy.“*

Respondentka U3: *„Je to o tom, jaký asistent pedagoga je.“*

4 Diskuse

Z mého výzkumného šetření se ukázalo, že práce asistentek pedagoga v MZŠ Dymokury je velmi uspokojivá. Dotazované asistentky pedagoga byly přiděleny k jednomu žákovi či jako sdílené asistentky pedagoga, maximálně ke čtyřem žákům. Dvě asistentky pedagoga se zmínily o tom, že je práce velmi baví, protože je velmi kreativní a pestrá. Je pro ně velmi důležité mít pozitivní vztah k dětem, jinak jejich práce nebude kvalitní. Asistentky pedagoga v rozhovorech uváděly různé zkušenosti s učiteli. Dvě z dotazovaných asistentek pedagoga působily jen v MZŠ Dymokury a mají pozitivní zkušenosti, vždy se domluvily a vše bylo, jak má být. Jedna respondentka uvedla negativní zkušenost z minulé školy. Z rozhovoru vyplynulo, že učitelka nebyla moc přístupná k dětem, natož mít asistenta pedagoga ve třídě. Toto zjištění dle mého názoru souvisí s její neznalostí, obavou a nedostatečnou připraveností na druhého pedagogického pracovníka ve třídě. To by mělo v dostatečné míře zajistit vedení školy.

Z rozhovorů také vyplynulo, že asistentky pedagoga se snaží vytvořit přátelskou atmosféru ve třídě a navázat přátelský vztah k učiteli a žákům.

Asistentky pedagoga uvádějí za problém nové metody ve výuce, např. metodu prof. Hejného a metodu Sfumato. Těmito metodami se vyučuje na prvním stupni MZŠ Dymokury. Asistentky pedagoga a učitel tak nejvíce času stráví vysvětlováním toho, co, jak a proč se dělá. Zatím pomoc ze strany učitele asistentkám pedagoga stačí. Na výuce se domlouvají každý den ráno před vyučováním, kdy jsou seznámeny s celým dnem, či plánují výuku na další den po skončení aktuální výuky.

Asistentky pedagoga uvedly, že jim zatím nikdo nevstupoval do výuky, ani do komunikace s učitелеm. Z mého pohledu je velmi důležité, aby docházelo ke shodě mezi asistentem pedagoga a učitелеm, aby si dokázali vše vysvětlit, aby dokázali vyřešit spory mezi sebou. Jedna z dotazovaných asistentek pedagoga nedokázala neshody řešit a vše si nechávala pro sebe. Ostatní respondentky sporů zatím neřešily.

Myslím si, že by bylo dobré téma řešení konfliktů asistentkám pedagoga zdůraznit, aby se minimálně naučily jak zvládnout asertivně komunikaci a neshody mezi sebou. Toto téma je velmi choulostivé a ne každý dokáže s tímto břemenem pracovat.

Asistentky pedagoga, aby měly plný úvazek, tak dobírají dohledy ve školní družině. Z mého pohledu by měly být brány v plném rozsahu jako pedagogičtí pracovníci a měly by mít celý úvazek.

Z výpovědí je patrné, že jsou všechny asistentky pedagoga na dané škole spokojeny a že umějí pracovat v týmu.

Další z mých úkolů bylo vyvrátit mýtus, který se říká, a to že učitelé si nechtějí nikoho pustit do své výuky a jsou nepříjemní na asistenty pedagoga a berou je za vetřelce ve své výuce. Mně osobně se při vyslovení „asistent pedagoga“ jako první vybaví slovo pomoc. Pomoc nejen dětem, ale i učitelům. Bohužel to není vždy pravdou. Sama mám s asistenty pedagoga zkušenosti různé. Svoji negativní zkušenost s odstupem času hodnotím jako důsledek neznalosti a nezkušenosti a také jsme si s asistentkou pedagoga nesympaticky. A to byl pro mě důležitý okamžik. Proto jsem přesvědčená, že učitel by měl být u výběru „svého“ asistenta pedagoga.

Bohužel, asistentů pedagoga je málo a není často z čeho vybírat. V současné době mám velké štěstí na asistentku pedagoga, se kterou si rozumíme a víme, co od sebe očekávat.

Od dotazovaných učitelek jsem zjistila, že asistenta pedagoga berou ve třídě jako dalšího pedagogického pracovníka. U všech učitelek jde o spolupráci velmi dobře. Učitelky potvrdily, že se domlouvají na výuce každý den a proberou, co je potřeba k výuce. Domlouvají se na jednotlivých předmětech, jak bude probíhat výuka a popřípadě zda bude nutná pomoc žákům. Učitelky uvádějí, že jim asistentky pedagoga pomáhají s přípravou pomůcek. Nikdo jim do komunikace nezasahuje.

Jen jedna z dotazovaných učitelek se zmínila o neshodě mezi asistentkou pedagoga a jí samotnou. Nejprve se snažila situaci vyřešit mezi čtyřma očima, pak ji následně řešila s ředitelkou školy. Nyní tato asistentka pedagoga nepracuje na dané škole. Z dalšího šetření jsem zjistila, že tuto pozici brala pouze na přechodnou dobu. Zde se nabízí otázka, kolik asistentů pedagoga toto zaměstnání považuje za přechodné?

Když si asistenti pedagoga dodělávají kurz, většinou pracují již na dané pozici a nemají žádné zkušenosti s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Bylo a je školství na toto připravené? Navíc kurz asistenta pedagoga většinou zaplatí škola, pro kterou asistent pedagoga pracuje.

Domnívám se, že kdyby si museli asistenti pedagoga kurz hradit sami nebo částečně, dostávali by se do škol kvalitnější asistenti. Kurz by si většinou udělal jen ten, kdo by chtěl a měl by zájem pracovat s dětmi.

Díky probíhající inkluzi v českém školství se do škol dostávají žáci, kterým se musí upravovat výstupy vzdělávání a velmi individuálně se s nimi musí pracovat. Proto by asistenti pedagoga měli být dalším pedagogickým pracovníkem ve třídě, který ví jak pracovat s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Tuto oblast by měli mít prostudovanou a ne se setkat až s daným problémem na místě. Asistent pedagoga je velmi důležitým bodem ve třídě, který by měl vytvářet dobré klima a být součástí týmu. Musí mít respekt a zároveň si rozumět s dětmi. Umět pochválit, ale i pokárat.

Učitelky berou asistentky pedagoga jako velkou pomoc ve třídě, kdy ony samy nestihnou dohlížet na všechny žáky, především na ty, kteří potřebují větší individuální dohled. Ze své zkušenosti musím napsat, že jsem měla ve třídě chlapce, který opakoval první třídu, měl jiné výstupy vzdělávání a ve druhé třídě nečetl, nebyl schopen napsat jednoduchou větu, jen zvládl opis písmen. Asistentka pedagoga i já jsme se mu věnovaly, chlapec docházel i na doučování. Začal se uzavírat do sebe, protože cítil sám velký neúspěch, ač jsem se snažila, aby ho občas zažíval. Matka po třech letech souhlasila se speciální školou, ale ze strany pedagogicko-psychologické poradny jsme se neselekaly s kladnou odezvou. Nakonec se ale vše podařilo, chlapec navštěvuje nyní speciální školu a je velmi spokojený. Kde je limit? Jak a kolik času, budeme dávat dětem, kterým by bylo lépe ve speciálních školách? Zde nic nezmuže ani učitel s individuálním přístupem a ani sebe lepší asistent pedagoga. Ze své praxe vím, že začleňování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je přínosem pro ostatní žáky ve třídě. Žáci se naučí, jak pomáhat a respektovat. Ale žákům s hraničním intelektem či mírně pod hranicí jen velmi stěží pomůžeme.

Na MZŠ Dymokury je více než uspokojivá situace, co se týče práce asistentů pedagoga a učitelů, ale je tomu vždy tak?

Velký vliv na chod práce má vedení školy. Pokud důkladně seznámí obě strany, tj. učitele a asistenta pedagoga, s jejich kompetencemi a možnostmi, může dojít k vytvoření dobré spolupráce, skvělého týmu a následně k dobrému klimatu ve třídě a výsledkem jsou spokojení žáci.

Závěr

Diplomová práce je zaměřena na pohled asistentů pedagoga na jejich práci a pohled učitelů na asistenty pedagoga na prvním stupni základní školy. K této myšlence mě vedl velký nárůst asistentů pedagoga na školách. Zajímalo mě, zda umí učitelé spolupracovat s asistentem pedagoga, zda ho plně využívají při hodinách, jestli ho umějí zapojit i mimo výuku, s kolika dětmi umí asistent pedagoga pracovat a vůbec co je jeho náplní práce. Také mě zajímal pohled z druhé strany, pohled asistentů pedagoga, jak se cítí ve třídě, jestli jsou bráni jako další pedagogický pracovník ve třídě a co je pro ně nejvíce těžké. Chtěla jsem tedy získat ucelený pohled na to, jak je vnímáno zapojení a fungování asistentů pedagoga ve škole.

Z mého výzkumného šetření vyplývá, že práce asistentů pedagoga na MZŠ Dymokury je učiteli i asistenty pedagoga považována za velmi vyhovující. Všichni z dotazovaných uvedli, že se cítí na škole velmi dobře, navzájem si rozumějí a cítí se být součástí týmu. Žádný z dotazovaných asistentů pedagoga se necítil méněcenným, naopak se cítí být silní a sebejistí v práci, kterou vykonávají, nemají obavy se ptát učitelů na konkrétní věci a učitelé vše rádi vysvětlí. Na škole se pracuje kooperativně, což je patrné i z dobré atmosféry, která ve sborovně panuje. Všichni si radí a navzájem si pomáhají. Asistenti pedagoga tak přesně vědí, s čím mají pomáhat, mají nastavená pravidla s učiteli a obě strany se navzájem respektují.

Díky mé diplomové práci jsem více pronikla do pocitů a myšlenek asistentů pedagoga, jak vnímají svoji práci, jak se cítí mezi kolegy, zda by sami dokázali vyřešit vzniklý problém a co je pro ně při jejich práci největší zátěží. Mé výzkumné šetření mi ukázalo, jak ještě lépe spolupracovat s asistentem pedagoga.

Ráda bych svou diplomovou práci ukázala, že asistenti pedagoga jsou velkou pomocí ve třídě a jsou společně s učiteli důležitými pedagogickými pracovníky.

Seznam použitých zdrojů

BAŘINKOVÁ, Z., ČALOVÁ, J., FIEDLEROVÁ, L., JIŠOVÁ, J., KOPŘIVOVÁ, V., ŠEFFLOVÁ, M., 2012. *Spolupráce s asistentem pedagoga: Metodika*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání. ISBN 978-80-87652-65-7.

HABR, J., HÁJKOVÁ, H., VANÍČKOVÁ, H., 2015. *Metodika práce asistenta pedagoga: osobnostní rozvoj asistenta pedagoga a komunikace s rodinou nebo komunitou žáka*. Olomouc: Univerzita palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4678-3.

HABR, J., ŠOUBOVÁ, A., ROHLENOVÁ, V., 2015. *Metodika práce asistenta pedagoga: podpora komunikace mezi žáky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4657-8.

HORÁČKOVÁ, I., 2015. *Metodika práce asistenta pedagoga: spolupráce s učitelem*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4656-1.

KENDÍKOVÁ, J., 2016. *Vademecum asistenta pedagoga*. Praha: Pasparta. ISBN 978-80-88163-12-1.

KRATOCHVÍLOVÁ, J., 2013. *Inkluzivní vzdělávání v české primární škole: teorie, praxe, výzkum*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6527-7.

MASARYKOVA ZÁKLADNÍ ŠKOLA DYMOKURY, 2007. *Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání MZŠ Dymokury* [online]. Dymokury: Masarykova základní škola Dymokury. [vid. 2. 9. 2018]. Dostupné z: http://www.mzsdymokury.cz/ladmin/soubory/File/SVP_JaPoNec.pdf

MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, M., a kol., 2015. *Standard práce asistenta pedagoga*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4722-3.

MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, M., MUCHOVÁ, J., KULŠTRUNKOVÁ, J., 2015. *Metodika práce asistenta pedagoga: pomoc při sebeobslužných činnostech*. Olomouc: Univerzita palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4710-0.

MŠMT, 2015. *Metodické doporučení ke zřízení funkce asistenta pedagoga* [online]. Praha. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. [vid. 8. 11. 2018]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/Metodicke_doporuceni_ke_zrizeni_funkce_asistenta_pedagoga.pdf

Nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě, v platném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. [vid. 2. 9. 2018]. Dostupné z: <https://zakonyprolidi.cz/cs/2010-222>

NĚMEC, Z., ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ, K., HÁJKOVÁ, V., 2014. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-712-0.

NĚMEC, Z., 2016. *Společné přípravy a konzultace jako klíč k úspěšné spolupráci asistenta s učitelem*. Praha: Nová škola. ISBN 978-80-905807-3-2.

PEŠEK, R., 2015. *Metodika práce asistenta pedagoga: vztahy žáka ve skupině*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4707-0.

PETRÁŠ, P., JARMAROVÁ, J., LAUERMAN, M., 2015. *Metodika práce asistenta pedagoga: komunikace s dalšími účastníky inkluzivního vzdělávání*. Olomouc: Univerzita palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4711-7.

TOMKOVÁ, A., SPILKOVÁ, V., PÍŠOVÁ, M., MAZÁČOVÁ, N., KRČMÁŘOVÁ, T., KOSTKOVÁ, K., KARGEROVÁ, J., 2012. *Rámeček profesních kvalit učitele* Praha: Národní ústav pro vzdělávání. ISBN 978-80-87063-64-4.

Učitel, 2018. In: *Wikipedie – otevřená encyklopedie* [online]. 6. 9. 2018. [vid. 12. 10. 2018]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/U%C4%8Ditel>

Vyhláška č. 263/2007 Sb., kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí, v platném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. [vid. 2. 9. 2018]. Dostupné z: <https://zakonyprolidi.cz/cs/2007-263>

Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, v platném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. [vid. 2. 9. 2018]. Dostupné z: <https://zakonyprolidi.cz/cs/2016-27>

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. [vid. 2. 9. 2018]. Dostupné z: <https://zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. [vid. 2. 9. 2018]. Dostupné z: <https://zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>

Seznam příloh

Příloha 1 – CD s audionahrávkami rozhovorů s respondenty

Příloha 1 – CD s audionahrávkami rozhovorů s respondenty